

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

KUNSKAP OM HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Sammanställning av rapporter,
stödmaterial och kurslitteratur.

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2026

Rapport 2026:9

Dnr: 25/00170

Omslagsfoto: Stina Gränfors

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Mikael Thörn

Telefon 031-392 90 00

Innehåll

Generaldirektören har ordet	4
Om sammanställningen	5
Sammanställning av kunskapsfältet	6
Omfattning och material.....	7
Former av hedersrelaterat våld och förtryck som omfattas	8
Beprövade och etablerade metoder och arbetssätt - nuläge och praktik.....	10
Sammanställning av stödmaterial för yrkesverksamma	17
Materialet i sammanställningen	18
Målgrupper för och i materialet	19
Stor samsyn i definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck.....	19
Barnäktenskap och tvångsäktenskap omnämns ofta tillsammans	22
Könsstympling ses ofta som ett uttryck för hedersrelaterat våld.....	24
Fysiskt och psykiskt våld beskrivs som de vanligast våldsuttrycken	26
Skuldbeläggning och begränsningar som en del av våldsutsattheten.....	28
Beskrivningar av våldsutsatta inkluderar både flickor och pojkar	29
Personer med intellektuell funktionsnedsättning och hbtqi-personer lyfts fram som särskilt utsatta grupper	30
Fokus på kollektivt våldsutövande.....	32
Barnrättsperspektivet har fått genomslag	32
Förebyggande insatser – framför allt inriktade på skolan.....	33
Upptäckt och identifiering – att uppmärksamma varningssignaler	35
Utredning, riskhantering och skydd – specifika risker och frågor	37
Särskilt om polisanmälan och samverkan med polis	39
Stöd- och vårdinsatser – begränsad vägledning i ”görandet”	39
Uppföljning och långsiktighet – ett utvecklingsområde.....	42
Inventering kurslitteratur	43
Att ta med sig i arbetet	46
Bilaga 1: Sammanställning av stödmaterial för yrkesverksamma om hedersrelaterat våld och förtryck 2014-2024	48
Bilaga 2: Inkluderade rapporter 2014-2024	58

GENERALDIREKTÖREN HAR ORDET

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som kränker grundläggande fri- och rättigheter och som kräver ett rättssäkert och kunskapsbaserat bemötande. Arbetet berör många verksamheter och yrkesroller och ställer krav på att yrkesverksamma agerar sakligt och med trygghet i sin yrkesroll, utan ängslighet, och med den kunskap och kompetens som krävs för att fatta välgrundade och rättssäkra beslut i det praktiska arbetet.

Denna sammanställning har tagits fram som ett led i Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att bidra till ett stärkt och långsiktigt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Den omfattar rapporter publicerade under perioden 2010–2024 och syftar till att ge yrkesverksamma en samlad bild av vilken kunskap, vilka stödmaterial och vilka utbildningsresurser som finns tillgängliga. Under arbetets gång har även ytterligare relevanta rapporter identifierats som publicerats under 2025 och 2026. Dessa ingår inte i analysen av tidsskäl då inventerings- och analysarbetet redan färdigställt vid publicering av dessa rapporter, men redovisas i bilagan till sammanställningen som innefattar rapporter, för att på så sätt bli tillgängliga för läsaren. Vår ambition är att en sådan här typ av sammanställning skapar bättre förutsättningar för ett arbete som vilar på vetenskap, beprövad erfarenhet och systematisk uppföljning

Yrkesverksamma inom bland annat skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsende spelar en avgörande roll i att förebygga, upptäcka, förhindra och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. För att detta arbete ska vara effektivt och likvärdigt krävs tillgång till relevant kunskap, tydliga arbetsätt och kontinuerlig kompetensutveckling. Samtidigt är det genom uppföljning, lärande och erfarenhetsutbyte i praktiken som kunskapen kan fördjupas och utvecklas vidare.

Jämställdhetsmyndighetens förhoppning är att denna sammanställning ska vara ett användbart stöd i arbetet och bidra till ett fortsatt professionellt, rättssäkert och kunskapsbaserat arbete för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och stärka skyddet för dem som utsätts.

Lise Tamm
Generaldirektör
Jämställdhetsmyndigheten

OM SAMMANSTÄLLNINGEN

Den här sammanställningen är framtagen för att ge yrkesverksamma och andra aktörer en strukturerad överblick över befintlig kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Fokus ligger på material som används i eller är avsett att stödja praktisknära arbete, där barn, unga och vuxna kan leva med hedersrelaterad kontroll, hot eller våld.

Publikationen bygger på en sammanställning av myndighetsrapporter, material från civilsamhällesorganisationer, stödmaterial riktat till yrkesverksamma samt kurslitteratur som publicerats under perioden 2014–2024. Sammanställningen bygger på redan publicerat material och syftar till att samla, strukturera och synliggöra kunskap som finns tillgänglig inom området.

Sammanställningen har tagits fram inom ramen för regeringsuppdraget att ta fram en kunskaps- och forskningsöversikt om hedersrelaterat våld och förtryck med internationella perspektiv (A2023/01354), som regeringen gav till Jämställdhetsmyndigheten. Inom uppdraget har Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet tagit fram en internationell forskningsöversikt om hedersrelaterat våld och förtryck.¹ Denna sammanställning är framtagen av Jämställdhetsmyndigheten och fokuserar på kunskap och material som används i en svensk, praktisknära kontext.

Foto: Mostphotos.

Du kan använda sammanställningen som:

- en ingång till vilket kunskapsstöd som finns inom området,
- ett referensunderlag vid planering av insatser, utbildningar eller utvecklingsarbete,
- ett stöd för intern dialog och gemensam reflektion i arbetsgrupper, chefsforum och samverkansstrukturer.

¹ Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet. *Internationell forskning om hedersrelaterat våld och förtryck.*

Foto: Stina Gränfors.

SAMMANSTÄLLNING AV KUNSKAPSFÄLTET

Detta kapitel ger en överblick av det befintliga kunskapsfältet i Sverige om hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer.

Kapitlet syftar till att ge yrkesverksamma och andra aktörer en samlad bild av vilken kunskap som finns tillgänglig i dag och hur den presenteras i rapporter från myndigheter och civilsamhälle. Fokus ligger på frågor som är centrala för det praktiska arbetet, såsom vilka former av hedersrelaterat våld och förtryck som uppmärksammas, vilka målgrupper som synliggörs och vilka typer av insatser och arbetssätt som beskrivs i befintligt material. Kapitlet belyser även hur kunskapen har utvecklats över tid samt vilka övergripande mönster och kunskapsluckor som framträder i det samlade underlaget. Kapitlet gör inga anspråk på att vara fullständig eller systematisk i vetenskaplig mening. Den ska i stället ses som en orientering i kunskapsfältet och det aktuella kunskapsläget.

Kapitlet i korthet:

- **Det finns ett omfattande svenskt kunskapsunderlag** om hedersrelaterat våld och förtryck, bestående av myndighetsrapporter, material från civilsamhället samt kurs- och utbildningsmaterial.
- **Kunskapen är ojämnt fördelad** mellan olika former av hedersrelaterat våld och förtryck. Barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning av flickor och kvinnor är relativt väl belysta, medan andra områden är mindre utforskade.
- Flera rapporter beskriver förebyggande arbete och insatser i praktiken, men det finns begränsad kunskap om insatsers långsiktiga effekter på grund av att systematisk uppföljning ofta saknas.
- **Det finns en omfattande erfarenhetsbaserad praktik** inom området, både hos myndigheter och inom civilsamhället, som utgör en viktig grund för fortsatt utveckling.
- **Riskhantering och skydd** beskrivs återkommande som centrala delar av arbetet, samtidigt som behovet av anpassade riskbedömningsstöd och fördjupad kompetens lyfts.
- **Barnrätts-, hbtqi- och funktionshinderperspektiv** förekommer i materialet, men i varierande omfattning.
- Sammantaget visar sammanställningen på behovet av **fortsatt kunskapsutveckling, bättre uppföljning och stärkt koppling** mellan praktik och forskning.

Omfattning och material

Sammanställningen bygger på ett omfattande svenskt kunskapsunderlag bestående av rapporter från myndigheter, rapporter från civilsamhällesorganisationer och andra aktörer samt visst kurs- och utbildningsmaterial. Endast rapporter på regional eller nationell nivå har inkluderats i genomgången.

Det framsökta materialet (exklusive stödmaterial) omfattar totalt drygt 340 svenska myndighetsrapporter, drygt 60 rapporter från civilsamhället och andra aktörer samt cirka 50 publikationer i kategorin kurs- och utbildningsmaterial. I detta material ingår rapporter som endast i mycket begränsad utsträckning berör hedersrelaterat våld och förtryck, liksom rapporter som inte tillför relevant kunskap för det praktiska arbetet. Dessa har exkluderats för att skapa ett mer hanterbart och ändamålsenligt underlag.

Efter genomförd exkludering består det analyserade materialet av cirka 140 myndighetsrapporter och drygt 30 rapporter från civilsamhället. De rapporter som ingår i analysen är publicerade under perioden 2014–2024. Avgränsningen i tid har gjorts för att fokusera genomgången på kunskap som kan bedömas vara förhållandevis aktuell och relevant för det arbete som bedrivs i dag.

Sammanställningen syftar inte till att ge en fullständig bild av all kunskapsproduktion inom området, utan till att ge en översikt av det material som i praktiken används eller har betydelse för utvecklingen av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige.

Inom ramen för arbetet har Jämställdhetsmyndigheten även identifierat ett antal tidigare svenska kunskaps- och forskningsöversikter som berör hedersrelaterat våld och förtryck.² Dessa utgör viktiga utgångspunkter för förståelsen av området och har haft betydelse för hur kunskapsfältet har utvecklats över tid.

Denna sammanställning skiljer sig samtidigt från dessa översikter genom sitt fokus på ett brett praktisknära kunskapsunderlag, snarare än på forskning i snäv bemärkelse. De tidigare översikterna har därför inte analyserats eller sammanfattats i detalj här, men utgör en viktig bakgrund till det samlade kunskapsläget.

Målgrupper i kunskapsunderlaget

Rapporterna i underlaget riktar sig i många fall brett till yrkesverksamma och myndigheter som arbetar med frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är oftast att bidra till utveckling av arbete, insatser och samverkan, framför allt på lokal och kommunal nivå. Vanligt förekommande mottagare är verksamheter inom skola, socialtjänst, polis, hälso- och sjukvård samt civilsamhället.

När rapporterna avgränsas till särskilda verksamheter eller yrkesgrupper rör det sig främst om socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola. Rapporter som riktar sig till skolan omfattar hela utbildningskedjan, från förskola till högskola och universitet. I de senare fallen sker detta ofta i relation till examensmål om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Cirka en fjärdedel av rapporterna (43) behandlar barns och ungas utsatthet specifikt, medan övriga även omfattar vuxna. Flickor och pojkar beskrivs ofta tillsammans, med resonemang om hur utsatthet och riskfaktorer kan ta sig olika uttryck. I vissa fall fokuserar rapporterna enbart på flickor och kvinnor, exempelvis vid könsstympning av flickor och kvinnor, och i ett fåtal fall enbart på pojkar. Transpersoner och icke-binära personer nämns i viss utsträckning, men oftast översiktligt. Hederskontextens starka heteronormativitet och homosexuellas särskilda utsatthet lyfts återkommande i materialet.

Andra grupper som uppmärksammas i underlaget är personer med funktionsnedsättning, främst intellektuell funktionsnedsättning, samt i viss mån ensamkommande barn, asylsökande och nyanlända. I några rapporter beskrivs även samband mellan hedersrelaterat våld och förtryck och sexuell exploatering, prostitution och människohandel.

Former av hedersrelaterat våld och förtryck som omfattas

Hedersrelaterat våld och förtryck utgör huvudämne i drygt hälften av de rapporter som analyserats inom ramen för denna sammanställning (94 av 173 rapporter). Av dessa behandlar 15 rapporter specifikt könsstympning av flickor och kvinnor, två

² Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) 2022, *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning*

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) 2010, *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt*

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) 2011, *Kvinnlig omskärelse/könsstympning i Sverige – en kunskaps- och forskningsöversikt*

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) 2023, *Preventiva insatser mot könsstympning av flickor och kvinnor: en kartläggning av systematiska översikter*

rapporter behandlar specifikt tvångsäktenskap och två rapporter specifikt barnäktenskap. I resterande 79 rapporter berörs hedersrelaterat våld och förtryck endast delvis.

En sökning i samtliga 173 rapporter visar att barn- och/eller tvångsäktenskap, i olika varianter och kombinationer, förekommer totalt 954 gånger. I nästan en fjärdedel av fallen (261) nämns enbart barnäktenskap, exempelvis i form av barnäktenskapsbrott, barn som uppges vara gifta, gifta barn eller tidiga äktenskap. Knappt hälften av träffarna (460) avser enbart tvångsäktenskap, inklusive formuleringar som tvångsgifte, äktenskapstvång eller att bli eller ha blivit gift mot sin vilja. I den resterande dryga fjärdedelen omnämns barn- och tvångsäktenskap tillsammans, antingen som sammansatta begrepp (174) eller i uppräkningsord där båda formerna förekommer parallellt (59).

Vid uppräkningsord av olika former av hedersrelaterat våld och förtryck ingår ofta även könsstympning av flickor och kvinnor. I det analyserade materialet nämns könsstympning, inklusive formuleringar som könsstympning av flickor och kvinnor och kvinnlig könsstympning, totalt drygt 5 700 gånger. För en mer fördjupad beskrivning av hur barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor behandlas i praktiken hänvisas till kapitlet *Inventering av stödmaterial för yrkesverksamma*.

Ytterligare sökningsord i de 173 rapporterna från myndigheter och civilsamhällsorganisationer visar att oskuldskontroller nämns totalt 119 gånger, oskuldsintyg 19 gånger och oskuldsoperationer, inklusive oskuldsingrepp och hymenoperationer, 24 gånger. Bortföranden, i betydelsen bortförd eller förd utomlands, förekommer totalt 988 gånger i materialet

Ekonomiskt våld och ekonomiska konsekvenser i en hederskontext

Begreppet ekonomiskt våld förekommer totalt 80 gånger i de rapporter som har analyserats inom ramen för denna sammanställning. Endast i enstaka fall behandlas ekonomiskt våld explicit i relation till en hederskontext, och då ofta utan en fördjupad analys av hur kontroll, begränsningar och sanktioner tar sig särskilda uttryck i sådana sammanhang.

Ekonomiska konsekvenser av hedersrelaterat våld och förtryck behandlas i mycket begränsad omfattning i materialet och nämns inte som ett eget analysområde. Däremot förekommer återkommande beskrivningar av hur hedersrelaterade normer och begränsningar kan påverka flickors och kvinnors möjligheter till utbildning, arbete och egen försörjning. Sådana begränsningar kan, över tid, få konsekvenser för individers ekonomiska självständighet och handlingsutrymme.

Sammantaget visar sammanställningen att ekonomiskt våld och ekonomiska konsekvenser i en hederskontext är ett relativt outvecklat område i det befintliga kunskapsunderlaget, trots att flera rapporter indirekt berör frågor som har tydlig ekonomisk betydelse för de utsatta.

Beprövade och etablerade metoder och arbetssätt - nuläge och praktik

Detta avsnitt ger en överblick av kunskapsläget när det gäller beprövade och etablerade metoder och arbetssätt mot hedersrelaterat våld och förtryck, med fokus på hur arbetet bedrivs i praktiken i dag. Sammanställningen omfattar förebyggande arbete, riktade och tematiska insatser, återfallsförebyggande arbete, riskhantering samt stöd och skydd till utsatta. Fortes systematiska kartläggning av praktisknära forskning om våld i nära relationer, stalkning och hedersrelaterat våld och förtryck från 2022 visade en brist på evidensbaserade insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck.³ Kartläggningens samlade bild av kunskapsläget var att det ”saknas forskning om förebyggande arbete och riskhantering för hedersrelaterat våld och förtryck i kontext som är överförbara till svenska förhållanden”.⁴

Samtidigt visar sammanställningen att ett omfattande arbete bedrivs inom myndigheter, kommuner, regioner och civilsamhället. Insatser genomförs på olika nivåer och riktas till skilda målgrupper, ofta anpassade till lokala förutsättningar och specifika behov. Mycket av denna kunskap är erfarenhetsbaserad och har utvecklats genom praktisk tillämpning, samverkan och lärande över tid, snarare än genom systematiskt utvärderade metoder.

Mot denna bakgrund är avsnittet strukturerat för att ge en översikt av hur arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck tar sig uttryck i praktiken. Kommande rubriker beskriver dels vilka typer av förebyggande och riktade insatser som förekommer, dels hur återfallsförebyggande arbete, riskbedömning, skydd och stöd hanteras i olika verksamheter. Avsnittet lyfter även återkommande erfarenheter av vad som uppfattas fungera väl i praktiken, i form av identifierade framgångsfaktorer, samt områden där det finns tydliga utvecklingsbehov.

Avsnittet avslutas med en övergripande sammanställning av kunskapsläget när det gäller evidens och koppling till forskning. Här synliggörs både behovet av ytterligare forskning och uppföljning, och den kunskapsbas som redan finns uppbyggd inom praktiken. Sammantaget syftar detta till att ge yrkesverksamma och andra aktörer en orientering i nuläget och ett underlag för reflektion, dialog och fortsatt utveckling, snarare än att fungera som ett metodstöd eller en rekommendation om specifika insatser.

Våldsförebyggande arbete i praktiken

I kunskapsunderlaget förekommer beskrivningar av våldsförebyggande arbete på såväl universell nivå som selektiv och indikativ nivå. Det riktar sig mot olika målgrupper, såsom barn/unga respektive vuxna/föräldrar, flickor/kvinnor respektive pojkar/män och är även utformade utifrån specifika riskfaktorer och utsattheter (exempelvis könsstympling).

Vikten av förebyggande insatser betonas återkommande, både utifrån ett individ- och samhällsperspektiv, och att det kräver kunskap om hedersrelaterat våld och riskfaktorer kopplat till det. Samtidigt konstaterar många rapporter som lyfter det förebyggande arbetet att behovet av forskning om våldsförebyggande arbete, särskilt

³ Forte, *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning*, 2022, sid. 68

⁴ Forte (2022), sid. 71

I en rapport från 2021 skriver Jämställdhetsmyndigheten att kunskapsläget kring hedersrelaterat våld och förtryck med fokus på pojkar och unga män är fortsatt bristfällig, och vidare forskning behövs för att avgöra vad som fungerar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.

Foto: Stina Gränfors.

när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck, liksom behovet av verkningsfulla och kunskapsbaserade metoder och arbetssätt är stort.

I en rapport från 2021 skriver Jämställdhetsmyndigheten att kunskapsläget kring hedersrelaterat våld och förtryck med fokus på pojkar och unga män är fortsatt bristfällig, och vidare forskning behövs för att avgöra vad som fungerar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Utvärderingsforskningen som redovisas i rapporten är inte heller utformad på ett sådant sätt att den kan säga något om de studerade insatsernas effekt. Till viss del beror detta på att den utgörs av uppdragsforskning som beställts utifrån andra syften. Det kan konstateras att de insatser som har studerats hade metodologiska svagheter som medför svårigheter att utvärdera dess effekt. Exempel på detta är avsaknaden av före- och efter studier samt att till exempel definierade utfallsmått saknades vilket ger små möjligheter till reproducerbarhet och spridning.⁵

Denna bedömning framstår i stor utsträckning som fortsatt giltig. Samtidigt är det viktigt att betona, vilket också görs i samma rapport, att det finns en bred upparbetad erfarenhet inom området som kan visa på positiva resultat⁶ (mer om specifika satsningar nedan).

På övergripande nivå framträder ett mönster av att information till och dialog med barn och unga respektive föräldrar är vanligt förekommande förebyggande insatser. Skolan beskrivs ha en central roll när det gäller våldsförebyggande arbete, inte minst riktat till barn och unga. Det handlar om att informera om och diskutera frågor rörande rättigheter, jämställdhet, relationer och sexualitet i undervisningen, men också till exempel om elevhälsans hälsofrämjande arbete och dess möjligheter att ge anpassad information och ställa frågor.

⁵ Jämställdhetsmyndigheten, *Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik*, 2021:17, sid. 55

⁶ Jämställdhetsmyndigheten, *Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik*, 2021:17, sid. 56

Dessutom lyfts den öppna fritidsverksamhetens våldsförebyggande arbete, att den relevanta forskning som finns kring det främst har fokus på universella och selektiva insatser och att det när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck framför allt rört sig om följeforskning.⁷ Även specifika satsningar som syftar till att ge barn och unga möjlighet att få information och reflektera kring sina rättigheter nämns, såsom Det handlar om kärlek/Kärleken är fri som drivs av Rädda Barnen. Kärleken är fri har utvärderats av forskare som kom fram till att projektet har bidragit till kunskapsutveckling och viss metodutveckling, men att det senare stött på utmaningar när det gäller till exempel implementering.⁸

Förebyggande arbete genom stöd till föräldrar

När det gäller förebyggande insatser riktade till föräldrar framhålls föräldraskapsstöd, men också förebyggande åtgärder inom ramen för exempelvis familjecentraler och öppna förskolor. Bland föräldraskapsstöd som, åtminstone delvis, syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck (och som fortsatt används) nämns Föräldraskap i Sverige och Brygga Broar. En uppföljning av Föräldraskap i Sverige visar att deltagarna är positiva till programmet, men att det inte går att säga något om de generella effekterna.⁹ Bygga Broar har processutvärderats med slutsatsen att det värdegrundsarbete som riktas bland annat till föräldrar kan bidra till en positiv utveckling, men att det är svårt att fastslå hur stor effekten är.¹⁰

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd menar att föräldraskapsstöd ”måste finnas på de arenor där föräldrarna är, med ett stort utbud av olika arenor och många aktörer”.¹¹ Vidare att det behövs ett mer systematiskt arbete för att säkerställa ett hållbart och långsiktigt förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹²

Attitydpåverkande satsningar riktade till pojkar och unga män

Inom det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck förekommer även mer riktade satsningar. Det handlar till exempel om attitydpåverkande insatser som riktar sig till pojkar och unga män i hederskontext. Jämställdhetsmyndigheten publicerade år 2021 en kunskapsammansättning på området, som identifierade fyra förebyggande programinsatser som hade utvärderats av forskare. Det rör sig dock inte om effektutvärderingar och rapporten konstaterar att de flesta befintliga metoder och arbetssätt ”har grundläggande metodologiska svagheter som bland annat gör att de inte är reproducerbara för att kunna användas av flera verksamheter i olika delar av landet”.¹³ En förklaring till detta är att utveckling och spridning av metoderna i stor utsträckning drivs av civilsamhällesorganisationer med små medel.¹⁴

⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), *Uppdrag att ta fram och sprida ett kunskapsunderlag till fritidsledare och andra yrkesverksamma på ungas fritid om arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete – Delrapportering för regeringsuppdrag (A2021/01300)*, 2022, sid. 7 och 24

⁸ Sara Högdin, *Samverkan kring hedersrelaterat våld – En studie av projektet Kärleken är fri 2014–2017*, Arvsfonden 2017, sid. 92–93

⁹ Lisa Blom, Anna Edenius & Lene Lindberg, *Slutrapport från uppföljningen av programmet Föräldraskap i Sverige*, Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin/Stockholms läns landsting & Karolinska institutet 2021, sid. 28

¹⁰ Carl Ursing & Manne Gerell, *Mål- och processutvärdering av Bygga Broar*, Malmö universitet 2022, sid. 89

¹¹ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFOF), *Delredovisning och handlingsplan. Främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete genom stöd till föräldrar inriktat till familjer i en hederskontext*, 2023, sid. 12

¹² MFOF (2023), sid. 14

¹³ Jämställdhetsmyndigheten, *Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik*, 2021:17, sid. 55

¹⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2021:17), sid. 5

Några verksamheter som återkommande nämns i denna kategori är Sharafs hjältar och Shanazi hjältar. En processutvärdering av Sharafs hjältar visade en viss attitydförändring hos deltagarna, samtidigt som forskarna som genomförde utvärderingen lyfte att det krävs ett långvarigt arbete för att ändra hedersnormerna.¹⁵ Även Shanazi hjältar har, på uppdrag av Gävle kommun, utvärderats. Studien ger inte generaliserbara svar på hur hedersrelaterat våld och förtryck på bästa sätt kan motverkas.¹⁶ De forskare som genomfört studien skriver ”att projektet har en positiv inverkan”, inte minst för deltagarna själva, men att en sådan verksamhet inte ensam kan ”lösa den mycket komplexa problematiken kring HRV”.¹⁷

Insatser för att förebygga könsstymning av flickor och kvinnor

En annan typ av mer riktade insatser som framkommer i kunskapsunderlaget handlar om att förebygga könsstymning av flickor och kvinnor. När Statens beredning för medicins och social utvärdering (SBU), på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten, tog fram ett kartläggning om effektiva metoder och arbetssätt mot könsstymning av flickor och kvinnor, fann man att området utgör en vetenskaplig kunskapslucka.¹⁸ Kartläggningen omfattar systematiska vetenskapliga översikter som utvärderar förebyggande insatser mot könsstymning utförda i hög- eller övre medelinkomstländer, för att identifiera insatser som kan vara tillämpbara i Sverige.¹⁹ Den visar att det saknas sådana översikter, som undersöker effekten av förebyggande insatser mot könsstymning – på alla preventionsnivåer. SBU betonar att det inte innebär att befintliga insatser saknar effekt, men att det behövs mer forskning om vilka insatser som har effekt.²⁰

Hälso- och sjukvårdens viktiga roll när det gäller att förebygga könsstymning av flickor betonas återkommande i underlaget till denna rapport. Till exempel när det gäller information till och dialog med familjer som kommer från länder där könsstymning förekommer.²¹

Projekt prevention könsstymning och organisationen Existeras samtalsgrupp för kvinnor som utsatts för könsstymning är exempel på verksamheter som har följts upp. Följeforskning pekar på att Projekt prevention könsstymning har bidragit till rutiner och funktioner för att bedriva ett systematiskt arbete mot könsstymning av flickor och kvinnor, men verkar till exempel inte ha resulterat i att yrkesverksamma

¹⁵ MUCF (2022), sid. 25

¹⁶ Stefan Sjöberg, Charlotta Donohue, Nessica Nässén & Catharina Löf, *Shanazi hjältares arbete för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck*, Högskolan i Gävle 2023, sid. 13

¹⁷ Högskolan i Gävle (2023), sid. 40 och 48

¹⁸ Jämställdhetsmyndigheten, *Från förebyggande till brottsbekämpande – hela kedjan behövs. Jämställdhetsmyndighetens slutredovisning av insatser mot könsstymning av flickor och kvinnor, 2023:16*, sid. 12–13

¹⁹ SBU, *Preventiva insatser mot könsstymning av flickor och kvinnor: en kartläggning av systematiska översikter*, 2023, sid. 4

²⁰ SBU (2023), sid. 31

²¹ Socialstyrelsen, *Inventering av vård för flickor och kvinnor som har varit utsatta för könsstymning. Slutrapport*, 2021, sid. 39, och *Flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit utsatta för könsstymning*, 2015, sid. 7

i större utsträckning ställer frågor om könsstymning till målgruppen.²² Existeras samtalsgrupp har utvärderats genom en intervjustudie med kvinnor som deltagit. Studien redovisar att de deltagande kvinnorna ”upplever att de fått ökad kontroll över tidigare upplevelser som leder till att de formulerar motstånd mot könsstymning”.²³

Återfallsförebyggande insatser

När det gäller återfallsförebyggande insatser framhålls i flera fall de risker det kan medföra för utsatta/närstående, att säkerheten måste komma i första hand och att det är svårt att förändra djupt rotade värderingar på kort tid. Socialstyrelsen har tidigare konstaterat att det i stort sett saknas forskning om behandling av hedersvåldsutövare.²⁴ Socialstyrelsen menar dessutom att det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär försvårar individuell behandling, och att enbart behandling av våldsutövaren inte är tillräckligt för att bryta dessa mönster.²⁵

Kriminalvården har gjort försök att använda Relationsvåldsprogrammet (RVP) i arbetet med klienter som har begått hedersrelaterade brott. De bedömer att det ger möjligheter att prata om hedersrelaterat våld, men att ”det funnits en utmaning i att adressera heder som en viktig komponent i individens förändringsarbete”.²⁶ I en tidigare studie om personer dömda för hedersrelaterat våld och förtryck drar forskare inom Kriminalvården slutsatsen att hedersvåldsdömda klienter skiljer sig från andra klientgrupper, bland annat på så sätt att förekomsten av hedersbrott är liknande oavsett utbildningsnivå.²⁷

När SBU år 2019 undersökte det vetenskapliga underlaget för interventioner vid hedersrelaterat våld och förtryck, fann man att det saknas forskning när det gäller både individ- och familjebaserade insatser.²⁸ Socialstyrelsen har identifierat att ”personalens hederskompetens och en struktur där behandlaren under arbetets gång blir påmind om riskerna” verkar vara en viktig beståndsdel vid familjearbete.²⁹ I sammanhanget nämner flera rapporter också Linnamottagningens studie av familjearbete i hederskontext, som bland annat framhåller svårigheter med att på kort tid ändra föräldrarnas (och omgivningens) hedersrelaterade normer och med att bedöma om det skett en bestående förändring.³⁰

Faktorer som framstår som viktiga

Utifrån de erfarenheter från olika förebyggande satsningar och insatser, på universell och selektiv nivå, som beskrivs i kunskapsunderlaget går det att skönja några framgångsfaktorer i arbetet:

²² Hanna Li Kusterer, Sara Skoog Waller & Malin Jordal, *Samverkan och arbetssätt för att motverka kvinnlig könsstymning. Följeforskning av ett lokalt utvecklingsprojekt*, Högsolan i Gävle 2023, sid. 31–32

²³ Cecilia Kjellgren, *Erfarenheter av deltagande i organisationen Existeras samtalsgrupp – en intervjustudie*, Jämställdhetsmyndigheten Underlagsrapport 2023:8, sid. 5

²⁴ Socialstyrelsen, *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*, 2020, sid. 44

²⁵ Socialstyrelsen (2020), sid. 44

²⁶ Kriminalvården, *Slutredovisning av regeringsuppdrag om insatser för att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående och hedersrelaterade brott (S2018/04674/JÄM)*, 2021, sid. 19–20

²⁷ Jenny Yourstone, Johan Axelsson, Filip Hildeby Kellgren, Jon Söderberg & Leni Eriksson, *Hedersrelaterat våld och förtryck – mot förbättrad kunskap om förövarna*, Kriminalvården 2018, sid. 38

²⁸ SBU, *Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck*, 2019-01-22, sid. 1

²⁹ Socialstyrelsen (2020), sid. 49

³⁰ Kvinnors Nätverk, *Familjearbete i hederskontext*, 2013, sid. 136-137

- Bred förankring hos och samverkan mellan olika aktörer som möter relevanta målgrupper.
- Att ledning prioriterar och ger mandat för arbetet.
- Relevant kompetens hos de som leder insatserna.
- Skapa förtroende hos målgrupperna och ge plats åt barns röster och erfarenheter.
- Långsiktighet, systematik och uppföljning.

Riskhantering

Riskhantering utgör en central del i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck, särskilt i ärenden där utsatthet kan vara svår att upptäcka och riskbilden förändras över tid. Forte har tidigare identifierat att det saknas forskningsöversikter om bland annat hedersvåldsutsattas uppfattning om arbetet med att hantera deras risk.³¹

Sammanställningen visar att det i stor utsträckning saknas anpassade och standardiserade riskbedömningsinstrument när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. I sammanhanget nämns främst PATRIARK, och i viss mån Socialstyrelsens bedömningsstöd för socialtjänsten (som publicerades som ett stöd i början av 2025³²). Vidare lyfts att kompetensen att genomföra riskbedömningar avseende denna målgrupp brister och att det får konsekvenser för vilka skyddsinsatser som sätts in (eller inte).

Samtidigt har SKR utifrån SU-Kvinnofrid sett att kommunerna gör riskbedömningar i något större utsträckning i hedersrelaterade ärenden än i ärenden rörande annat våld.³³ FREDA är den vanligaste bedömningsmetoden för risk hos kommunerna,³⁴ men det framgår inte vilken mån FREDA (som inte är utformad specifikt för hedersrelaterat våld och förtryck³⁵) används även i hedersrelaterade ärenden.

Skydd och stöd

Som nämnts tidigare visade SBU:s litteratursökning att det saknas forskning om vilka interventioner mot hedersrelaterat våld och förtryck som är bäst för den som är utsatt. I Fortes översikt identifierades en svensk primärstudie om hedersvåldsutsattas erfarenheter av skyddat boende, men vars resultat inte bedömdes generaliserbara.³⁶

Beskrivningar av stöd- och skyddsinsatser i kunskapsunderlaget som helhet handlar i stora drag om följande:

³¹ Forte (2022), sid. 78

³² [Heva – nytt bedömningsstöd för utredningar av barn i en hederskontext - Socialstyrelsen](#)

³³ SKR, *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna. Lärdomar från individbaserad systematisk uppföljning, SU-Kvinnofrid 2021–2023*, 2024 sid. 48

³⁴ SKR (2024), sid. 54

³⁵ Socialstyrelsen, *Manual för FREDA. Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*, 2014, sid. 7

³⁶ Forte (2022), sid. 68

- De utsattas rätt till stöd och skydd utifrån olika verksamheters/myndigheters lagstadgade skyldigheter gentemot målgruppen. Ibland ges exempel på vad stödet kan bestå av och vilka insatser som kan bli aktuella, och i vissa fall ligger fokus på uppföljning/utveckling av specifika insatser (såsom skyddat boende).
- Erfarenheter från stödverksamheter/-projekt inom civilsamhället.
- Utvecklingsbehov när det gäller hantering och stöd/insatser inom olika typer av verksamheter (till exempel inom förskola, skola, socialtjänst, barnahus och polis).

När Myndigheten för vård- och omsorgsanalys undersökte utsattas erfarenheter av socialtjänstens stöd och insatser avseende hedersrelaterat våld och förtryck fann man att stöd- och vårdkedjan behöver förbättras. Ett område som pekas ut är utsatta barns svaga ställning i förhållande till vårdnadshavarna och att det bland annat kan utgöra ett hot mot barnets trygghet och leda till att barn inte får de insatser de är i behov av.³⁷ Även några andra av rapporterna i underlaget nämner att ett starkt föräldraperspektiv eller vuxenperspektiv kan ske på bekostnad av barnrättsperspektivet.

Övergripande om evidens och koppling till forskning

Den samlade bilden av kunskapen kring insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck är att det finns ett stort behov av ytterligare forskning, inte minst när det gäller effekter av olika insatser. Det gäller oavsett om det rör förebyggande insatser, riskhantering eller stöd och skydd.

Vår utvärdering visar att det finns ett stort behov av evidensbaserade studier och forskning om hedersrelaterat våld och förtryck. Det verkar till exempel bara finnas begränsad kunskap om det förebyggande och långsiktiga arbetet, liksom om vissa grupper som kan vara utsatta för eller utsätta andra för hedersrelaterat våld, som pojkar och förövare. Studier av effekterna av olika insatser verkar till stor del saknas.³⁸

Samtidigt visar sammanställningar att det inom många verksamheter har byggts upp en omfattande praktisk kunskap om hur hedersrelaterat våld och förtryck kan förebyggas, upptäckas och bekämpas. Denna samlade erfarenhet utgör en viktig utgångspunkt för fortsatt utveckling av arbetet. I materialet återkommer behovet av tydligare strukturer för uppföljning och lärande, liksom av stöd för att omsätta kunskap i handling. Flera underlag betonar också vikten av att utbildningsinsatser och kunskapsspridning utformas så att de är nära kopplade till yrkesverksammas vardag och faktiska handlingsutrymme, för att få varaktigt genomslag i praktiken.

³⁷ Myndigheten för vårdanalys, *Bära eller brista. Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck*, Rapport 2023:8, sid. 8–9

³⁸ Myndigheten för vårdanalys, *Strukturer för stöd. Utvärdering av det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck*, Rapport 2020:8, sid. 87

Foto: Mostphotos.

SAMMANSTÄLLNING AV STÖD- MATERIAL FÖR YRKESVERKSAMMA

Detta kapitel sammanställer och beskriver befintligt stödmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck som riktar sig till yrkesverksamma.

Syftet är att ge en samlad bild av vilken vägledning som finns tillgänglig i dag och hur den tar form i handböcker, metodstöd och andra praktiskt inriktade material från myndigheter och civilsamhällesorganisationer. Med stödmaterial avses här material som helt eller delvis rör arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och som syftar till att ge vägledning i det praktiska arbetet, till exempel genom handböcker, metodstöd eller andra typer av kunskapsunderlag. Fokus ligger på stödets innehåll och inriktning: vilka definitioner och utgångspunkter som används, vilka målgrupper och verksamheter materialen vänder sig till, samt vilka delar av arbetet som får mest utrymme – exempelvis förebyggande arbete, upptäckt och identifiering, riskhantering, utredning och skydd, samverkan samt stöd- och vårdinsatser. Kapitlet belyser också styrkor och utvecklingsområden i den samlade vägledningen, inklusive i vilken utsträckning materialen ger konkret stöd i det praktiska arbetet. Sammanställningen gör inga anspråk på att beskriva allt stödmaterial som finns, utan ska ses som exempel på material med nationell eller regional spridning och som en grund för de sammanfattande drag och fördjupningar som följer i kapitlet.

Kapitlet i korthet:

- **Det finns ett stort antal stödmaterial** om hedersrelaterat våld och förtryck riktade till yrkesverksamma, framtagna av både myndigheter och civilsamhällesorganisationer, med nationell och regional spridning.
- **Stödmaterialen riktar sig främst till yrkesverksamma** inom skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård, men omfattar även andra verksamheter såsom rättsväsende, fritidsverksamhet, civilsamhälle och chefer/arbetsgivare.
- **Det råder en relativt stor samsyn i materialen** när det gäller grundläggande definitioner och beskrivningar av hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive kopplingar till kön, makt och patriarkala strukturer, samtidigt som risker för generalisering och stigmatisering uppmärksammas.
- **Barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning** av flickor och kvinnor behandlas ingående i en stor del av stödmaterialen, medan andra våldsuttryck, såsom ekonomiskt våld, ges begränsat utrymme.
- **Stödmaterialen ger generellt god vägledning** kring upptäckt, varningssignaler, riskfaktorer och rättsliga ramar, men mer begränsat stöd i det konkreta genomförandet av stöd-, skydds- och behandlingsinsatser.
- **Riskhantering, säkerhet och skydd** lyfts återkommande som centrala delar av arbetet, men det framkommer behov av ökad kompetens, mer anpassade bedömningsstöd och tydligare strukturer för uppföljning.
- **Barnrättsperspektivet har fått ett tydligt genomslag** i stödmaterialen, särskilt i material producerade efter att barnkonventionen blivit svensk lag, medan perspektiv som hbtqi och funktionsnedsättning oftare behandlas mer översiktligt.
- Sammantaget visar sammanställningen att **det finns en omfattande erfarenhetsbaserad praktik och ett brett stödmaterial att bygga vidare på**, samtidigt som behovet av ökad samordning, långsiktighet och stärkt koppling mellan vägledning, uppföljning och praktiska lärande är tydligt.

Material i sammanställningen

I sammanställningen ingår material som handlar specifikt om arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck eller som delvis tar upp detta, utifrån en bredare ansats. Ytterligare kriterier för att inkludera materialet är att det ger stöd och vägledning i det praktiska arbetet och har spridning på nationell eller regional nivå. Det rör sig om drygt 100 stödmaterial utgivna av nationella eller regionala myndigheter samt ett 40-tal utgivna av civilsamhällesorganisationer och andra aktörer (såsom intresse- och samverkansorganisationer), under perioden 2014–2024. Jämställdhetsmyndigheten har inte undersökt i vilken utsträckning olika stödmaterial används av yrkesverksamma. Av de myndighetsproducerade stödmaterialen handlar drygt hälften enbart om hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer, varav 19 specifikt

om könsstymning av flickor och kvinnor. För stödmaterial utgivna av andra aktörer är andelen som uteslutande behandlar hedersrelaterat våld och förtryck ungefär trefjärdedelar, och en tredjedel av dessa enbart om könsstymning av flickor och kvinnor.

Målgrupper för och i materialet

Av de drygt 100 stödmaterialen från myndigheterna riktar sig en majoritet till yrkesverksamma inom skola³⁹ (17), socialtjänst (23) och hälso- och sjukvård⁴⁰ (25). I flera fall riktar sig ett och samma material till två av eller alla dessa verksamheter. Vanligt förekommande är också att stöd materialet riktar sig till yrkesverksamma (eller vuxna) i allmänhet, inte sällan yrkesverksamma som möter barn och unga och ibland de som möter specifika grupper såsom nyanlända eller personer med intellektuell funktionsnedsättning. Andra material kan ta ett bredare grepp utifrån samverkan mellan flera olika aktörer på kommunal eller regional nivå.

Ett tiotal material riktar sig helt eller delvis till rättsväsendet och det finns även enstaka material för yrkesverksamma (eller ideellt engagerade) inom öppen fritidsverksamhet, trossamfund, samhällsorientering, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Statens institutionsstyrelse samt för chefer och arbetsgivare i allmänhet.

När det gäller stödmaterial från civilsamhällesorganisationer och liknande aktörer är den vanligaste målgruppen skola (grundskola, gymnasium, anpassad skola och vuxenutbildning), inklusive elevhälsa (16). Det finns även material som riktar sig specifikt till socialtjänst (6), hälso- och sjukvård (5) samt civilsamhällesorganisationer och ideellt engagerade (3). Resterande material riktar sig till yrkesverksamma/vuxna i bredare bemärkelse.

Stor samsyn i definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck

Den övergripande bilden är att det finns en stor samsyn i stödmaterialen både när det gäller hur våldet beskrivs och förklaras. När det gäller metodstöd producerade av myndigheter hänvisar många av materialen antingen till regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck eller till andra myndigheters definitioner. I några fall har myndigheterna tagit fram egna definitioner.⁴¹ Vilken regeringsdefinition som materialen refererar till beror på vilket år materialet har getts ut. De nyaste metodstöden hänvisar ofta till den definition som framförs i regeringens proposition 2019/20:131, medan några av de äldre metodstöden i stället hänvisar till regeringens skrivelse 2007/08:39 *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer*. Det ska dock nämnas att dessa två definitioner har stora likheter med varandra.

Ett stort antal av stödmaterialen nämner att det saknas en enhetlig definition av begreppet och några lyfter detta som ett problem. Samtidigt framhålls återkommande att det numera finns en bred konsensus om våldets kännetecken, med några

³⁹ Ibland förskola, anpassad skola eller vuxenutbildning.

⁴⁰ Och ibland tandvård.

⁴¹ Exempelvis definierar polis och åklagare hedersrelaterad brottslighet på följande sätt: Ett "brott som helt eller delvis begåtts för att bevara eller återupprätta en persons, eller familjs, släkts, eller annan liknande grupps anseende utifrån en föreställning om heder".

Foto: Mostphotos.

utmärkande aspekter såsom mäns kontroll av flickors och kvinnors sexualitet, att det ligger kollektiva beslut bakom bestraffning eller åtgärder för att upprätthålla acceptabla beteenden, att även kvinnor är potentiella gärningsmän, att kvinnor har en roll i att reglera och bevaka flickors och kvinnors beteenden och att män liksom släkten och familjen kan återfå hedern genom att bestraffa den som har vanhedrat dem. Flera material betonar också att heder och skam blir centrala värden i starkt patriarkala samhällen där kyskhets och oskuld utgör grundstenar.

En annan central aspekt beskrivs vara att valet av äktenskapspartner inte är individens eget utan en angelägenhet för familjen eller ett större kollektiv. Individens rättigheter är underordnade det som anses vara bäst för kollektivet, det vill säga familjen och släkten. Generellt framhåller stödmaterialen också att hedersrelaterat våld och förtryck är ett globalt problem och att det är ett brott mot de mänskliga rättigheterna.

Kopplingen till kön och makt betonas

I flera av stödmaterialen betonas likheter mellan mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, och det senare ses inte sällan som en form av mäns våld mot kvinnor. Exempelvis beskrivs hedersrelaterat våld, liksom mäns våld mot kvinnor generellt, ha sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. Den patriarkala maktstrukturen i en hederskontext beskrivs bland annat komma till uttryck i att pojkar och män har en högre ställning än flickor och kvinnor. Maktbalansen mellan könen betraktas vara både en utgångspunkt och en förutsättning för att kunna hålla våldet och förtrycket vid liv. Mot denna bakgrund betonas den jämställdhetspolitiska dimensionen av hedersrelaterat våld

och förtryck. Flera av materialen hänvisar också till att mäns våld mot kvinnor används som ett ”paraplybegrepp” inom jämställdhetspolitiken, och inbegriper hedersrelaterat våld och förtryck.⁴²

Det ska dock nämnas att de material som betonar likheter mellan mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck också lyfter fram aspekter som särskiljer hedersrelaterat våld och förtryck, såsom att våldet och förtrycket är kollektivt utövat eller sanktionerat att det kan riktas mot både kvinnor och män. Kunskapen om dessa skillnader, liksom dess praktiska betydelse, har också utvecklats över tid. En generell observation är att den relativt breda samsynen i stödmaterialen ger uttryck för att det successivt har skett en konsolidering i synsätt och definitioner där såväl likheter som särdrag betonas och inte betraktas som ömsesidigt uteslutande.

Faran med generaliseringar och stigmatisering uppmärksammas

Sammanställningen av stödmaterial visar att det generellt finns en stor medvetenhet om faran med att använda generaliserande beskrivningar av hedersrelaterat våld och förtryck. Flera av materialen framhåller exempelvis att det är viktigt att inte anta att alla familjer från en viss kultur bär på samma värderingar eller att alla barn och unga från ett visst land eller grupp är utsatta. I stödmaterialen nämns exempelvis att det finns fall av äktenskap mot individens fria vilja även i helsvenska miljöer, och att det är viktigt att betona att det hedersrelaterade våldet och förtrycket kan se olika ut inom olika grupper och för olika personer. Samtidigt framgår återkommande att det hedersrelaterade våldet och förtrycket behöver synliggöras.

Inte minst rekommendationer till yrkesverksamma inom skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård betonar vikten av att undvika generaliseringar och stigmatisering, och att det är viktigt att personalen förstår komplexiteten i hedersrelaterat våld och förtryck. Detta dels för att skolan ska kunna arbeta med det främjande uppdraget, dels för att kunna stödja elever som är utsatta.⁴³

En delvis annan fråga är om själva begreppet hedersrelaterat våld och förtryck ska användas i mötet med den utsatta målgruppen, eller om det är för laddat och/eller svårt att förstå.⁴⁴ Samma frågeställning har ibland lyfts exempelvis när det gäller könsstymning (kontra omskärkelse) av flickor och kvinnor.

Hedersnormer och patriarkala strukturer vanliga begrepp

Vi har även undersökt vilka begrepp som används mest frekvent i stödmaterialen, för att beskriva hedersrelaterat våld och förtryck. Det vanligast förekommande begreppet är *hedersnormer*, avseende de normer som ligger till grund för hedersrelaterat våld och förtryck. Normerna beskrivs kunna vara olika starka och variera utifrån kontext samt över tid. Det gemensamma som stödmaterialen framhåller är dock att de vilar på traditionella och konservativa föreställningar om kön och sexualitet samt starkt patriarkala maktstrukturer som utgår från en separation och en hierarki mellan könen. Hedersnormerna beskrivs kunna påverka många olika

⁴² Hänvisningar görs i detta sammanhang till regeringens skrivelse 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet, feministisk politik för en jämställd framtid*, sid. 33.

⁴³ Skolverket, *Hedersrelaterat våld och förtryck - skolans ansvar och möjligheter*, 2021, sid. 11-12 och 21.

⁴⁴ Se t.ex. Jämställdhetsmyndigheten, *Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik*, 2021:17, sid. 58

aspekter av människors liv, exempelvis vilken typ av relationer, platser, uppgifter och roller som anses lämpliga för flickor, pojkar, kvinnor och män i olika åldrar och samhällspositioner, samt reglera allt från ekonomi och rättsfunktioner till äktenskap samt sexuella relationer. Några av stödmaterialet tar också upp att i samhällen som är organiserade efter släktskap och där staten är svag, är det svårt för individen att gå emot gruppens beslut eller bryta mot dess gemensamma normer. Vidare att hedersnormer förekommer i flera olika länder, i alla religioner och även i familjer som inte är särskilt religiösa.

Ett angränsande begrepp är *hederskontext*, som beskrivs som ett kollektivistiskt sammanhang präglad av hedersnormer. Andra begrepp som är vanligt förekommande i materialet är *patriarkala strukturer* och *kollektivistiskt sammanhang*. Mindre vanliga begrepp är *negativ social kontroll* (som oftare används i Norge) och *hederskultur*.

Generellt kan vi också konstatera att mer teoretiska begrepp såsom *intersektionalitet*, används i liten utsträckning i stödmaterialet. I några enstaka material nämns att strukturella maktordningar kan samverka med varandra utifrån kön, etnicitet, sexualitet och socioekonomisk bakgrund. Det är däremot vanligare att hänvisa till särskild utsatthet och sårbarhetsfaktorer (i synnerhet kopplat till intellektuell funktionsnedsättning och hbtq-personer), men då främst på individnivå snarare än som strukturella maktordningar (såsom heterosexism eller funkofobi). I materialet från civilsamhällsorganisationerna påpekas dock återkommande vikten av att förstå hur olika maktordningar samverkar, samt hur de tillsammans formar en särskild utsatthet för såväl enskilda individer som grupper.

Barnäktenskap och tvångsäktenskap omnämns ofta tillsammans

Barn- och tvångsäktenskap omnämns ofta tillsammans i stödmaterialet, även om man betonar att begreppen avser något skilda företeelser. Generellt nämns tvångsäktenskap i något högre utsträckning, och ofta i relation till begreppet arrangerade äktenskap. Detta mönster återfinns i både materialet från myndigheter och materialet från civilsamhället.

Flera av materialet hänvisar till kartläggningar som visar att pojkar blir utsatta för barn- och tvångsäktenskap i nästan lika stor utsträckning som flickor. Ensamkommande barn och unga, barn på flykt samt asylsökande konstateras löpa en högre risk att utsättas. Därutöver tar flera av materialet upp att barn och vuxna, mestadels flickor och kvinnor, kan utsättas för barn- eller tvångsäktenskap i sina ursprungsländer för att sedan bli offer för människohandel för olika ändamål, som prostitution, tiggeri och tvångsarbete, eller utsättas för människohandel i syfte att giftas bort vid ankomst till destinationslandet.

Materialet framhåller att det vanligaste är att barnäktenskap ingås utomlands och nämner också att det är vanligt med hot och påtryckningar från släkt i andra länder att gifta bort döttrarna.

Tydliga kopplingar till hedersrelaterat våld och förtryck

Stödmaterialet beskriver genomgående såväl barnäktenskap som tvångsäktenskap som ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck eller företeelser som är tydligt kopplade till centrala aspekter av hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa aspekter är till exempel upprätthållande av flickors och kvinnors kyskhet, rigida könsnormer samt synen att viktiga livsbeslut ska fattas av kollektivet och inte av individen själv. Därutöver lyfts hierarkiska strukturer, där äldre bestämmer över yngre, som förutsättningar för att traditioner som barn-kusin- och tvångsäktenskap lever vidare. Samtidigt betonar man att tvångsäktenskap som företeelse inte kan knytas till en enskild kultur, geografi, etnicitet, socialgrupp eller religion.

Flera av materialen nämner att konflikter om giftermål och val av äktenskapspartner kan vara en orsak till att unga personer utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat genom att familj eller släktingar försöker övertyga, pressa, tvinga, hota eller misshandla en person till att gifta sig.

Vidare att det kan vara ett försök att ”rädda situationen”, om familjen till exempel fått veta att barnet i fråga har haft kontakt med någon av motsatt kön på ett sätt som anses skada familjens heder. Därutöver nämner ett flertal av materialen att barn- och tvångsäktenskap kan utgöra en förebyggande åtgärd, för att säkerställa att flickor inte förlorar sin ”oskuld” före äktenskapet, eller att det ger familjer möjlighet att välja ”rätt” partner, till exempel från en familj med samma religion eller härkomst.

Som nämnts ovan framhålls hbtq-personer och personer med funktionsnedsättning som särskilt utsatta när det gäller barn- och tvångsäktenskap.

Våldets uttryck, konsekvenser och möjligheten att lämna äktenskapet

Stödmaterialet beskriver även risker och konsekvenser kopplat till barn- och tvångsäktenskap. Bland annat att dessa företeelser kan vara förknippade med våld i nära relationer, isolering, ofrivillig graviditet, våldtäkt, psykisk misshandel och sexuellt och ekonomiskt utnyttjande.⁴⁵

Stödmaterialet nämner dessutom att ett barn- eller tvångsäktenskap ofta har inneburit att barnet eller den unga har separerats från sin familj och sina vänner, vilket sannolikt har varit smärtsamt för barnet. Materialet framhåller även att individens egna planer för framtiden, såsom utbildning, sannolikt har påverkats. När det gäller de fysiska och psykiska konsekvenserna gör flera av materialen hänvisningar till forskning som visat att barn- och tvångsäktenskap är sammankopplat med självskadebeteende, psykisk ohälsa och självmord. De tar även upp att kvinnor som tvingats in i äktenskap ofta stannar i äktenskapet, trots att de ibland utsätts för våld av sina män, på grund av till exempel gemensamma barn eller en

⁴⁵ Hänvisningar görs i flera av materialen till internationell forskning som har visat att kvinnor som har blivit bortgifta som barn oftare har en lägre utbildningsgrad samt lever i fattigdom och enligt traditionella könsnormer. Det betonas också att barnäktenskap ofta karaktäriseras av ålderskillnad mellan flickan och hennes man, maktobalans, social isolering och brist på autonomi för flickan.

rädsla för att bli utstött av sin familj. För en nyanländ flicka eller kvinna kan det dessutom vara särskilt svårt att bryta upp om hon inte känner till hur samhället fungerar och inte kan språket.

I materialen framkommer återkommande att majoriteten av dem som utsatts för tvångsäktenskap eller barnäktenskap i praktiken saknar möjlighet att skilja sig och att de ofta möter stora svårigheter när de försöker lämna äktenskapet.

Att det inte är socialt accepterat i en hederskontext att skilja sig och att risken för hot och våld är stor, gör att utsatta personer ofta tvekar inför ett sådant beslut. Materialen framhåller att det i vissa fall kan innebära att personen måste fly, söka skydd och helt bryta kontakten med sin familj och släkt, och att personer som har brutit upp från sin familj kan känna skam för att de har satt sina egna intressen före kollektivets. Skammen beskrivs också kunna handla om att ha försatt andra familjemedlemmar i fara genom uppbrottet eller att de dragit vanära över sin familj och släkt. Materialen betonar att professionella som möter de utsatta behöver känna till och förhålla sig till dessa omständigheter.

Lagstiftningen och rättsutvecklingen beskrivs

Merparten av materialen redogör för aktuell lagstiftning och betonar att såväl barnäktenskap som tvångsäktenskap är brott mot svensk lag och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Flera av materialen tar också upp de senaste årens rättsliga utvecklingen, såväl civilrättsligt som straffrättsligt, till exempel införandet av äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott och vilseledande till äktenskapsresa samt att dessa är subsidiära till människohandelsbrottet. Man nämner situationer när människohandelslagstiftningen kan tillämpas i stället för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott och att vissa former av tvångsäktenskap också kan innebära att en ung person utnyttjas sexuellt och för hushållsarbete inom ramen för äktenskapet.

Flera av stödmaterialen tar upp att behörighet som vigselförrättare inte ska beviljas, eller kan återkallas, om det finns anledning att anta att befattningshavare inom trossamfundet kommer att genomföra ritualer som ger upphov till så kallade informella tvångsäktenskap eller informella barnäktenskap.

Könsstympling ses ofta som ett uttryck för hedersrelaterat våld

Bland stödmaterialen från myndigheter finns flera som specifikt berör könsstympling av flickor och kvinnor, men könsstympling innefattas också i material som rör hedersrelaterat våld mer generellt. Även stödmaterialen från civilsamhällesorganisationer nämner i hög utsträckning könsstympling, i synnerhet material som vänder sig till skolan, socialtjänsten och sjukvården.

Liksom barn- och tvångsäktenskap kopplas könsstympning, i både stödmaterialet från myndigheter och civilsamhället, genomgående till centrala aspekter av hedersrelaterat våld och förtryck. Man konstaterar återkommande att könsstympning kan vara ett sätt att kontrollera kvinnlig sexualitet och flera material poängterar att könsstypade kvinnor ofta lever med hedersrelaterat våld och förtryck, där kopplingen mellan heder och flickors och kvinnors kyskhet är stark.

Materialen framhåller oftast en koppling mellan könsstympning och hedersrelaterat våld, men flera beskriver att könsstympning även förekommer utanför en hederskontext. Könsstympning anses då i stället bero på traditioner och sedvänjor som inte direkt kan kopplas till viljan att bevara eller återupprätta en persons eller grupps heder. Även dessa material konstaterar dock att ingreppet har sin grund i patriarkala normer och myter rörande kvinnans kropp och sexualitet.

Könsstypade flickor och kvinnor beskrivs vara en heterogen grupp vars erfarenheter kan skilja sig åt från individ till individ, men att könsstympning ofta utförs på flickor i åldrarna 4–14 år.

Både fysiska och psykiska konsekvenser

Det vanligast är att materialet definierar könsstympning som ett uttryck för fysiskt våld mot flickor och kvinnor, men även könsstympning som en form av sexuellt våld – ”sexuellt påtvingade handlingar” – förekommer.⁴⁶

Materialen som vänder sig till hälso- och sjukvårdspersonal beskriver de fysiska konsekvenserna av ingreppet mer ingående, till exempel svårigheter att ha sex och att kissa samt problem vid menstruation. Graden av negativa konsekvenser beskrivs variera beroende på vilken typ av könsstympning som utförts. Samtidigt belyses det som viktigt att understryka att erfarenheter och symtom kan se olika ut, och att inte alla kvinnor som utsatts upplever besvär i samma utsträckning.

Flera av materialet tar även upp de psykiska problem som könsstypade flickor och kvinnor kan få och att vanliga symptom är såväl nedstämdhet och tillitsproblem som PTSD. Minnet av könsstympning beskrivs kunna vara livslångt och återupplevas i samband med till exempel sex, gynekologisk undersökning och förlossning. När det gäller små flickors erfarenheter konstaterar man att barnen ofta är oförebädda och saknar ord för att benämna ingreppet och kroppsdelarna. Det medför att ingreppet kan vara förenat med skuld, ångest och skam. Dessutom framhålls att det inte är ovanligt att utsatta upplever en känsla av svek gentemot nära anhöriga som initierat könsstympningen. Även sociala konsekvenser av könsstympning nämns, i både materialet från myndigheter och från civilsamhället.

Fysiskt och psykiskt våld beskrivs som de vanligast våldsuttrycken

Generellt beskriver stödmaterialet fysiskt och psykiskt våld mer ingående än sexuellt våld. Sexuellt våld nämns framför allt i relation till tvångsäktenskap, som oönskat samlag med okänd eller oönskad person i ett påtvingat äktenskap. Därutöver nämner flera att barn och unga kan utsättas för sexuellt våld i samband med bortföranden utomlands och vid så kallade omvändelseförsök.

⁴⁶ Socialstyrelsen, *Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta. Vägledning för socialtjänsten*, 2019, sid. 16

Materialen tar genomgående upp att det är viktigt att känna till att hedersrelaterat våld och förtryck ser olika ut för olika individer: Att en del som lever med hedersnormer aldrig blir utsatta för hot eller fysiskt våld, och för andra kan förtrycket och våldet öka när de utmanar reglerna. Återkommande beskrivs dock att våldet kan gå från begränsningar och kontroll i vardagen till allvarligt fysiskt våld på väldigt kort tid. Flera paralleller dras till hur våld generellt tar sig uttryck i nära relationer.

Det finns en del överlappningar mellan hedersrelaterat våld och våld i nära relationer generellt. Det gäller till exempel många våldsuttryck och mekanismer mellan den eller de som utövar våldet och den som utsätts för våld, som normaliseringsprocessen. De avsnitt som generellt behandlar våld i nära relationer i handboken är därmed i regel också applicerbara för hedersrelaterat våld. I de avsnitt som särskilt behandlar hedersrelaterat våld beskrivs specifika aspekter för den typen av våld.⁴⁷

En våldsform som lyfts fram som särskilt utmärkande för hedersrelaterat våld och förtryck är *socialt våld*, och beskrivs som en underkategori till det psykiska våldet. Flera av materialen tar upp att det är en stark kraft när våldet utövas eller sanktioneras kollektivt, som är fallet med hedersrelaterat våld och förtryck.

Ytterligare något specifikt för hedersrelaterat våld och förtryck som materialen framhåller är den transnationella dimensionen. Den medför att såväl barn som vuxna kan föras ut ur landet där de är utom räckhåll för samhällets stöd och skydd, och att hotet (som tidigare nämnts) kan komma även från släktingar i andra länder.

Digitalt våld

Flera av materialen nämner också digitalt våld. Digitalt våld beskrivs som ett sätt att utöva psykiskt, sexuellt eller annat våld via datorer eller mobiler, och som ett effektivt sätt att kontrollera, hota, manipulera och utpressa den utsatta på. I stödmaterial som vänder sig till personal på SiS⁴⁸ ungdomshem, poängteras vikten av att vara uppmärksam både på att de placerade kan utöva digitalt våld mot någon utanför boendet och på att de själva kan utsättas av någon som befinner sig utanför.

Det är framför allt materialen från civilsamhällesorganisationer som lyfter de konsekvenser som den ökade digitaliseringen kan få för hedersrelaterat våld och förtryck. Möjligheten att dela information, bilder och filmer med en knapptryckning beskrivs kunna få katastrofala följder för ungdomar som lever under strikta hedersnormer.

Eftervåld

Begreppet *eftervåld* används i materialen för att beskriva att risken för våld och hot om våld inte upphör för att den utsatta har lämnat och inte längre har kontakt med

⁴⁷ Socialstyrelsen, *Våld i nära relationer. Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården*, 2023, sid. 23–24

⁴⁸ Statens institutionsstyrelse

Foto: Stina Gränfors.

familjen och släkten. Betoning läggs på att behovet av stöd och skydd kvarstår, ibland hela livet, och att den våldsutsatta oftast behöver skyddas från flera personer.

Få metodstöd tar upp utsattheten för ekonomiskt våld

Stödmaterialet, oavsett om de är utgivna av en myndighet eller en civilsamhällsorganisation, beskriver i begränsad utsträckning ekonomiskt våld, särskilt bland utsatta för hedersrelaterat våld. Det kan ha att göra med att ekonomiskt våld relativt nyligen kommit att uppmärksammas som ett eget våldsuttryck.

I den mån materialet tar upp ekonomiskt våld handlar det både om hur det tar sig uttryck för den våldsutsatta och för att betona hur kontroll över ekonomin ingår som en del av familjens och släktens övergripande kontroll. Som exempel nämns att den våldsutsatta inte får tillgång till en egen ekonomi eller insyn i den gemensamma ekonomin, nekas utbildning, arbete och egen försörjning och att det kan få långtgående konsekvenser. Ett annat exempel är att våldsutövaren tvingar sig till pengar i utbyte mot att inte avslöja för den utsattas familj eller släkt att personen har gjort något som hotar att dra skam över dem. Därutöver nämns även så kallat symboliskt våld, vilket avser skadegörelse av olika slag såsom att förstöra någons ägodelar eller skada någons husdjur. Dessa handlingar beskrivs ha stora likheter med de rituella inslag som kan finnas när det gäller fysiskt våld i en hederskontext.

Det är dock värt att nämna att flera av exemplen på hur ekonomiskt våld kommer

till uttryck inte är specifika för hedersrelaterat våld och förtryck utan återkommer i mer generella beskrivningar av våld i nära relationer. I stödmaterialen från civilsamhällsorganisationer nämns ekonomiskt våld framför allt i relation till gruppen personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Skuldbeläggning och begränsningar som en del av våldsutsattheten

När det gäller beskrivningar av själva våldsutsattheten konstaterar stödmaterialen återkommande att det är den utsatta som skuldbeläggs i sammanhang där det förekommer hedersrelaterat våld och förtryck. Detta samtidigt som förövaren ges rätt, uppmuntras eller tvingas att straffa den person som bryter mot normerna. Våld och förtryck blir därmed normaliserat, och även de utsatta kan internalisera kollektivets normer.

Ett annat tema som återkommer i många av beskrivningarna är att utsattheten inte enbart består av fysiskt våld, utan också av strikta begränsningar i vardagen som ökar ju äldre barnen, speciellt flickor, blir. Vidare att de begränsningar som barnet lever med ofta inte framstår som åldersadekvata eller rimliga, till exempel att flickor kan behöva passa syskon och utföra hushållsarbete i en alltför stor utsträckning i förhållande till deras ålder.

Några av materialen hänvisar till tidigare forskning som har visat att uppfostran i en familj som är kollektivt orienterad och som betonar värden som lydnad, beroende, heder och skam kan förstärka de kollektiva värderingarna, på bekostnad av de individuella. Mot bakgrund av det kan den som har utsatts för hedersrelaterat våld under sin uppväxt behöva stöd i att finna sig till rätta i ett individcentrerat samhälle där hen förväntas leva ett självständigt liv och ta egna beslut.

Skillnader i uppbrottsprocessen

Flera av stödmaterialen tar upp att uppbrottsprocessen för en person som vuxit upp och utsatts i en hederskontext kan se annorlunda ut jämfört med hur den generellt ser ut för personer som utsatts för våld i en parrelation. Exempelvis nämns att många unga som har brutit upp från sin familj kan känna skuld och skam för att de har satt sina egna intressen före kollektivets och för att ha dragit vanära över sin familj, och att den typen av känslor kan göra uppbrottsprocessen mycket svår. Det beskrivs också vara vanligt att utsatta personer är rädda för repressalier om de berättar om sin situation för utomstående.

Stödmaterialen tar upp att personer som riskerar att utsättas för våld ofta utvecklar olika strategier för att hantera sin utsatthet. Som exempel nämns att den utsatta kan anpassa sig och sitt beteende för att slippa mer eller grövre våld, eller att barn och unga som lever i en hederskontext inte sällan anpassar sig till familjens och kollektivets förväntningar och krav, trots att det begränsar deras frihet och livsmöjligheter. En annan strategi som materialen redogör för är att utsatta kan leva ett slags dubbelliv där de i hemlighet bryter mot familjens normer, trots att de vet att våldet kan eskalera om de avslöjas.

Därutöver framgår att även uppbrottet från en våldsam partner kan försvåras av att tillhöra en släkt med starka hedersnormer, där separation och skilsmässa inte är accepterat, vilket ofta gör den våldsutsatta särskilt isolerad och i behov av stöd utifrån. En annan svårighet som flera av materialen tar upp är att en partner eller före detta partner kan hota med att avslöja information som den vet att den utsattas familj inte kommer att acceptera, om den utsatta lämnar relationen eller söker hjälp.

Beskrivningar av våldsutsatta inkluderar både flickor och pojkar

Så gott som samtliga stödmaterial, från såväl myndigheter som civilsamhälle, beskriver att flickor och kvinnor är överrepresenterade bland de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Materialen framhåller att det beror på att det är flickors och kvinnors sexualitet som står i fokus för kontrollen i en hederskontext. Dessutom nämns återkommande att det finns en social hierarki där flickor och kvinnor ofta befinner sig längst ned och därmed har minst att säga till om. Samtidigt kan vi konstatera att många av materialen använder det könsneutrala begreppet ”barn” när de beskriver våldsutsatta, vilket inbegriper både pojkar och flickor.

Generellt beskriver stödmaterialen pojkars utsatthet för hedersrelaterat våld i relativt stor utsträckning, både i termer av våldsutsatthet och i form av den utsatthet som kommer av att mot sin vilja tvingas kontrollera syskon eller andra familjemedlemmar. Man betonar att de i sin roll som bröder ofta ses som en garant för sin systers ”oskuld” och ska bevisa att de lever upp till sin plikt, och kan kräva av sina manliga släktingar att göra likadant. På så sätt säkerställs att det finns kvinnor att gifta sig med som uppfyller gruppens normer. Att bryta mot normerna beskrivs kunna utgöra en fara för individen, oavsett om ”brottet” handlar om egna livsval eller en vägran att kontrollera någon annan.

Flera av materialen tar upp att föreställningar om att det bara är unga flickor och kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, att utsatta personer kommer från vissa länder eller att våldet alltid är grovt eller dödligt gör att personer som inte passar in i mallen riskerar att inte uppmärksammas. Det gäller exempelvis personer med funktionsnedsättningar, pojkar och yngre män, hbtq-personer, unga som har vuxit upp i Sverige och unga som kommer ensamma till Sverige. Även personer som utsätts för psykiskt våld eller mindre grovt fysiskt våld riskerar att förbises. Stödmaterial från civilsamhället kopplar samman detta med föreställningar om ett ”idealt brottsoffer”. Dessa föreställningar anses försvåra dels möjligheten att se våldsutsatta som inte passar in i denna bild, dels möjligheten för utsatta att själva identifiera sig som brottsoffer.

Bilden av en utsatt människa, ett “idealt brottsoffer” kopplas ofta samman med att vara svag, skör eller kuvad vilket är en bild många brottsoffer inte känner igen sig i.⁴⁹

⁴⁹ RFSL, *Kunskap och erfarenheter av arbete med våldsutsatta hbtq-personer. Ett kunskapsstöd från RFSL Stöd-mottagning*, 2018, sid. 52

Foto: Stina Gränfors.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning och hbtqi-personer lyfts fram som särskilt utsatta grupper

De två grupper som mest frekvent lyfts fram som särskilt utsatta grupper, i både de myndighetsproducerade materialen och materialen från civilsamhället, är personer med intellektuell funktionsnedsättning och hbtqi-personer. En mycket stor andel av stödmaterialen nämner dessa två grupper i något avseende, även om det vanligtvis är mycket kortfattat. Flera av stödmaterialen betonar vikten av att ha specifika kunskaper om dessa gruppers särskilda utsatthet, till exempel kring hur våldet kan ta andra uttryck samt på vilket sätt våldet kan få andra konsekvenser. Några av materialen lyfter även asylsökande och barn och unga som särskilt utsatta.

Hbtqi-personer

Flera av materialen framhåller att det är ett grovt brott mot hedersnormerna att inte leva enligt strikt definierade könsroller, inklusive att vara heterosexuell, och att det innebär att unga hbtqi-personer många gånger är lika utsatta för hedersrelaterat våld som unga kvinnor är. Vi kan konstatera att materialen i huvudsak fokuserar på homosexuella personers situation och att betydligt mindre utrymme ägnas åt bisexuella och transpersoner. Materialen framhåller exempelvis att homosexuella killar kan utsättas för kontroll och tvångsäktenskap, och att hbtqi-personer kan tvingas in i en relation i syfte att försöka ändra deras sexualitet. Fysisk och psykisk misshandel beskrivs vara vanligt förekommande till exempel vid omvändelseförsök eller så kallade uppfostringsresor.

Några av materialen hänvisar till MUCF:s intervjustudie med unga hbtqi-personer som lever med hedersnormer, som visar att det är vanligt med psykisk ohälsa, självdestruktivitet och självmordsförsök i just denna grupp.⁵⁰ Flera av materialen tar också upp att hbtqi-personer många gånger känner skam och skuld över sin sexualitet eller könsidentitet och över att göra sina föräldrar besvikna. Uppväxten kan ha varit präglad av traditionella och/eller religiöst motiverade heteronormativa förväntningar om att de ska gifta sig och skaffa barn. Utsattheten behöver därför

⁵⁰ MUCF, "Det får inte existera" Om unga hbtqi-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck samt omvändelseförsök, 2024, sid. 63

inte alltid ta sig uttryck i form av tvång, utan att det även kan handla om att unga hbtq-personer själva fogar sig efter familjens krav alternativt lever ett dubbelliv.

Flera av materialen nämner även att tabu kring att tala om sexualitet och sex kan medföra att våldet pågår under lång tid utan att det upptäcks. Några lyfter fram socialtjänstens och skolans roller som särskilt viktiga för hbtq-personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, men hänvisar också till forskning om att skolan har haft svårt att förstå dessa elevers situation.

Intellektuell funktionsnedsättning

Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld beskrivs genomgående som en mycket utsatt målgrupp, utifrån att de ofta är i beroendeställning till den eller de som utövar våldet. Materialen nämner att nära anhöriga som utövar hedersrelaterat våld dessutom kan ha rollen som personliga assistent, kontaktperson eller god man till den som utsätts. Flera av materialen tar upp att män med intellektuell funktionsnedsättning utsätts för hedersrelaterat våld i samma utsträckning som kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning.

Stödmaterialen redogör för att unga med intellektuell funktionsnedsättning saknar den kognitiva förmågan att hantera hedersrelaterade normer och regler, till exempel genom att leva ”dubbelliv”, och ha svårt att förutse konsekvenser av sitt agerande. Även barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar nämns i sammanhanget, och att de kan ha svårt att analysera och kritiskt värdera information och att uttrycka sina upplevelser. Generellt beskrivs hedersrelaterat våld och förtryck ta sig andra uttryck, till exempel passivt våld och försummelse, och få andra konsekvenser för personer med intellektuell funktionsnedsättning, vilket gör våldet särskilt svårupptäckt.

Några av materialen tar också upp att funktionsnedsättningen i sig kan ses som något som skadar hedern, och leda till att familjen vill gifta bort barnet för att dölja den intellektuella funktionsnedsättningen för omvärlden.

Barn med funktionsnedsättning kan därför vara särskilt utsatta när det gäller barn- och tvångsäktenskap, och till exempel vilseledas in i äktenskap utan att de egentligen förstår vad det innebär. När det gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld hänvisar ett flertal av stödmaterialen till rapporter och verktyg som tagits fram av organisationen TRIS (Tjejers rätt i samhället).

Flera material nämner att när majoritetssamhället ser personer med funktionsnedsättning som icke-sexuella individer samtidigt som kvinnor i ett hedersrelaterat sammanhang lever med oskuldskrav, bidrar det till ett osynliggörande av funktionsnedsatta kvinnors utsatthet. En annan kunskapslucka gäller könsstympning av flickor och kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning, där flera material konstaterar att det saknas forskning.

Fokus på kollektivt våldsutövande

I vår sammanställning har vi även undersökt hur stödmaterialen beskriver de som utövar hedersrelaterat våld och förtryck och vad som kännetecknar dem. Både myndigheter och civilsamhälle betonar genomgående att hedersrelaterade brott oftast är kollektivt planerade och genomförda, även om ensamma gärningsmän förekommer. Materialen konstaterar återkommande att både män och kvinnor kan vara utövare av hedersrelaterat våld och förtryck, men att merparten av gärningspersonerna är män. Utövarna kan vara föräldrar eller andra familjemedlemmar, men även släktingar eller andra utanför den närmaste familjen.

Det framgår genomgående i materialen att det krävs en stark kollektiv kontroll för att förhindra att någon familjemedlem drar skam och vanära över sin familj, och att familjemedlemmar därför aktivt kontrollerar varandras beteende. Kontrollen är inte geografiskt begränsad, i och med att en individs faktiska eller påstådda beteende kan påverka andra släktingars anseende oberoende av om de bor på annan ort i Sverige eller utomlands.

Flera av materialen tar upp att våldets kollektiva karaktär gör att gränserna mellan våldsutsatt och våldsutövare blir otydliga, att en person som utövar hedersrelaterat våld samtidigt själv kan vara utsatt. Det gäller särskilt pojkar som kan tvingas att utöva kontroll över sina systrar eller andra kvinnliga släktingar. Därtill nämns att syskon till en utsatt person kan ha bevittnat våld och förtryck och även själva blivit utsatta.

Flera av stödmaterialen konstaterar att hedersrelaterat våld är ett relativt nytt forskningsområde och att kunskapen om våldsutövare i den kontexten därmed är mer begränsad jämfört med exempelvis partnervåld. Flera av materialen lyfter också fram att det är mindre känt vad som utgör en individuell riskfaktor för att utöva våld i en hederskontext. Hänvisning sker bland annat till forskning som visat att våldsutövare i en hederskontext i många fall är obenägna att känna skuld över våldet och i stället lägger ansvaret på den utsatta.⁵¹ De metodstöd som tar upp behandling av våldsutövare nämner även att personer som utövar kontrollerande våld eller våld i en hederskontext ofta är svårmotiverade till att genomgå behandling och att det är ovanligt att de själva söker hjälp för sitt beteende.

I stödmaterial som vänder sig till socialtjänsten konstateras att föräldrar till ett barn eller en ung person som har omhändertagits eller själv lämnat hemmet på grund av hedersrelaterat våld, inte alltid är motiverade att förändra sig på det sätt som skulle krävas för att respektera barnets eller den ungas fri- och rättigheter.

Barnrättsperspektivet har fått genomslag

Sammantällningen visar att barnrättsperspektivet har fått stort genomslag i stödmaterialen, i synnerhet i material producerade efter 2020 när barnkonventionen blev svensk lag. Detta gäller både för de myndighetsproducerade materialen och materialen från civilsamhället. Även om själva begreppen *barnperspektiv* eller *barnrättsperspektiv* inte nämns så många gånger, ägnas betydande utrymme åt att beskriva barns rättigheter. En sökning i samtliga myndighetsproducerade stödmaterial visar att barnkonventionen nämns ett femtiotal gånger. Barn omnämns

⁵¹ Socialstyrelsen, *Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. Stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård*, 2021, sid. 37

mestadels som en homogen grupp, och hänvisningar görs vanligtvis antingen till *barn* eller *flickor*.

Flera av materialen lyfter att artikel 24.3 i barnkonventionen ställer krav på de länder som ratificerat konventionen att motverka skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap och könsstympning. I några av materialen nämns också att hedersrelaterat våld och förtryck innebär en kränkning av mänskliga rättigheter för de som utsätts. Man betonar bland annat att hedersnormer begränsar personers livsutrymme och villkorar deras liv och frihet, vilket strider både mot svensk lagstiftning och flera internationella konventioner såsom barnkonventionen och Istanbulkonventionen.

Utöver internationella konventioner nämns principen om barnets bästa i socialtjänstlagen (2001:453) och lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, och att barnets bästa ska beaktas i alla ärenden som rör barn och vara avgörande vid beslut och åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser. Flera av materialen uppmärksammar att socialtjänsten i sitt arbete med barn som uppges vara gifta kan ställas inför svåra överväganden. Några av materialen konstaterar att det krävs en sammanvägd bedömning av barnets vilja och åsikt, kunskap om barnet samt vetenskap och beprövad erfarenhet för att komma fram till barnets bästa i varje enskild situation. Vissa av stödmaterialet tar också upp de risker det kan medföra för barnet om föräldrarna kontaktas i fel läge och att det kan finnas situationer och perioder när det inte är till barnets bästa att träffa släktingar eller andra närstående. Några material nämner att barns bästa kan stå i konflikt med vårdnadshavares intressen, men begränsat med vägledning ges kring hur yrkesverksamma i praktiken ska hantera det.

Barnrättsperspektivet lyfts i synnerhet i relation till stöd- och skyddsinsatser. Som exempel nämns vikten av att skolpersonal tror på elever som berättar om utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck och inte underskattar riskerna.

Andra råd rör hur barnperspektivet kan beaktas av sjukvårdspersonal, till exempel i situationer där en anhörig är med vid ett sjukhusbesök och vikten av att flickan då tillfrågas i enskildhet om hon vill att denna ska vara med vid undersökningen.

Förebyggande insatser – framför allt inriktade på skolan

Stödmaterial från myndigheter

Förebyggande arbete nämns på något sätt i 69 av de myndighetsproducerade stödmaterialet. Innehåll om förebyggande insatser och framför allt konkreta arbetssätt är dock begränsat. I de fall det förebyggande arbetet beskrivs handlar det i stora drag om två delar:

- Att informera barn och unga om deras rättigheter och var det kan söka stöd samt att arbeta med deras värderingar och attityder. Vikten av tidiga och främjande insatser i skolan, bland annat inom ramen för sex- och samlevnadsundervisningen (numer sexualitet, samtycke och relationer), framhålls återkommande. Liksom skolans ansvar för detta och att alla elever har rätt att delta i alla skolmoment, i enlighet med skollagen och läroplanerna. I flera material konstateras också att det förebyggande arbetet behöver ske i samverkan mellan olika aktörer, såsom förskola, skola, ungdomsmottagningar, socialtjänst och civilsamhället (26 av stödmaterialen).
- Att informera vuxna/föräldrar om lagar, konventioner, mänskliga rättigheter samt jämställdhet (22).

Stödmaterialen ger också exempel på olika arenor och sammanhang där denna typ av insatser kan lämpa sig eller bör tas. Vidare att det kan vara en viktig förebyggande insats i sig att erbjuda barn och vuxna tillträde till nya sociala sammanhang.

En del av de förebyggande insatser som stödmaterialen tar upp riktar sig specifikt mot könsstämpning av flickor (13), och då framför allt i form av information till föräldrar eller blivande föräldrar (12). Inte minst gäller det material avsedda för skol- samt vårdpersonal. Det som beskrivs är insatser på selektiv nivå, riktad till föräldrar eller blivande föräldrar med bakgrund i länder där könsstämpning är vanligt förekommande. Yrkesverksamma ska i samtal med föräldrar informera om svensk lagstiftning och vilka konsekvenser könsstämpning kan få, och dessutom få möjlighet att efterfråga deras egen inställning till könsstämpning. Det kan också handla om att ge föräldrarna underlag kring könsstämpning som kan hjälpa dem att stå emot tryck från sin omgivning, till exempel i samband med en utlandsresa.

Stödmaterial från organisationer

Materialen avseende förebyggande insatser är i många fall riktade till skol- och elevhälsopersonal på olika nivåer av utbildningssystemet (grundskola, gymnasieskola och folkhögskola), men i vissa fall även till vårdpersonal eller socialtjänst.

Hedersrelaterat våld och förtryck är sedan 2022 en del av läroplanen för grundskolan och gymnasiet och materialen redogör för att frågan om hedersrelaterat våld och förtryck hänger samman med skolans övriga processer när det gäller värdegrundarbete, likabehandling och jämställdhet. Lärare och elevhälsopersonal beskrivs även ha en viktig roll för att upptäcka utsatthet, ge stöd samt agera vid oro för eller kännedom om utsatthet.

Ansvar för att driva och följa upp processerna ligger hos rektorer på respektive skola. Samtidigt betonar stödmaterialen att all skolpersonal har en roll i att bidra till förändring. Flera av materialen (13) betonar vikten av tillgång till information om mänskliga rättigheter, barnkonventionen och svensk lagstiftning. Det beskrivs som viktigt att prata om hedersrelaterat våld och förtryck, för att barn och unga ska få förståelse för att individuella fri- och rättigheter även gäller dem. Utifrån stödma-

terialen framkommer även en risk att bara fokusera på det allra grävsta våldet, och förbise hur begränsningar och annat förtryck påverkar den utsatta.

Stödmaterialen beskriver hur ett systematiskt arbete kan se ut, och något som nämns i flera av materialen (5) är att arbeta utifrån ett årshjul. Ett systematiskt arbete beskrivs vara gynnsamt för att konkretisera riskfaktorer och bygga beredskap kring omständigheter som gäller just hedersproblematiken, och som kan behöva tänkas in i övrig planering. Detta avser till exempel beredskap inför längre lov, när elever kan åka utomlands och riskera att utsättas för barnäktenskap, tvångsäktenskap eller könsstympning. Vidare framhålls behovet av en långsiktig planering av det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

De få stödmaterial som riktar sig till olika vårdinstanser berör i stor utsträckning könsstympning av flickor och kvinnor. Materialen lyfter att barnhälsovården ska arbeta för att i ett tidigt skede förebygga könsstympning och identifiera flickor som riskerar att bli eller har blivit utsatta för könsstympning.⁵² För att förebygga könsstympning rekommenderas riktade samtal utifrån föräldrarnas kunskap och behov, i syfte att synliggöra skydds- och riskfaktorer. Det framkommer även att denna typ av samtal kan beröra föräldrarnas egen inställning till könsstympning och om det finns släktingar eller andra närstående som förespråkar könsstympning. Detta för att ta reda på om familjen behöver vidare stöd och informera om förbudet mot könsstympning av flickor och kvinnor.

Stödmaterialen visar en bredd i det arbete som bedrivs av civilsamhällesorganisationer. Mycket handlar om kunskapshöjande förebyggande arbete, men flera material handlar även om till exempel samtalsstöd och bemötande av utsatta personer.

Upptäckt och identifiering – att uppmärksamma varningssignaler

Stödmaterial från myndigheter

Stödet kring upptäckt av hedersrelaterat våld och förtryck fokuserar i huvudsak på att yrkesverksamma ska vara uppmärksamma på olika tecken samt ställa frågor (50). Det kan även handla om rutinmässiga frågor inom hälso- och sjukvården och tandvården. Som underlag för detta finns en rad exempel på varningssignaler samt utforskande frågor som kan ställas för att identifiera och kartlägga utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. De listade exemplen i olika material är likartade, ibland med anpassning utifrån verksamhet, särskild utsatthet (exempelvis könsstympning) och särskilt utsatta grupper (till exempel personer med intellektuell funktionsnedsättning eller hbtqi-personer).

Stödmaterialen ringar in vissa platser för upptäckt av hedersrelaterat våld och förtryck och beskriver olika verksamheters roller och ansvar i att upptäcka våldsutsatthet. Inte sällan betonas vikten av kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, hur det kan ta sig uttryck, riskfaktorer med mera (både när det gäller upptäckt och utredning/kartläggning) samt att vara uppdaterad kring aktuell information på området. Samtidigt framhålls behovet av samverkan för att på bästa sätt kunna hjälpa den utsatta samt gränsen mellan olika verksamheters funktion och när någon

⁵² [Könsstympning av flickor - Rikshandboken i barnhälsovård](#)

Foto: Stina Gränfors.

annan ska ta vid (exempelvis att socialtjänsten är den som har ansvaret för att utreda barns behov av stöd och skydd).

Skyldigheten att (enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen) anmäla till socialtjänsten om man får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa framgår i de flesta stödmaterialen (42). Ibland kompletterat med tips på vad som är viktigt att tänka på vid anmälan och vad den ska innehålla.

Ytterligare aspekter som återkommande lyfts i stödmaterialen handlar om att upptäckt och identifiering underlättas om den yrkesverksamma skapar en trygg atmosfär, en tillitsfull relation, avsätter gott om tid för samtalet och har ett respektfullt bemötande. Återkommande vägledning ges också kring dokumentation samt användning av tolk.

Stödmaterial från organisationer

Materialen som innefattar stöd kring upptäckt och identifiering (8) riktas mestadels till skolpersonal, och i viss utsträckning till vårdpersonal och socialtjänst. Stödmaterialen betonar behovet av uppmärksamhet och lyhördhet gentemot de utsatta, till exempel att uppmärksamma varningssignaler. Ungefär en fjärdedel av materialen (13) lyfter detta. Det kan handla om både psykiska och fysiska symptom som kan indikera att en person är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Exempel som återkommande nämns är om den unga är orolig inför lov eller en planerad utlandsresa eller om den unga inte får delta i viss undervisning samt kontrolleras gällande fritidsintressen, utflykter och skolresor.

Stödmaterial riktade till lärare framhåller att det inte är en lärares uppgift att utreda hedersrelaterat våld och förtryck, utan snarare är ett återkommande tema i materialen att de bör finnas som stöd för den som mår dåligt. Vid sidan av detta hänvisas återkommande till skolans lagstadgade plikt att göra en orosanmälan till socialtjänsten om det finns misstanke att ett barn far illa.

När det gäller upptäckt beskriver materialen att elevhälsopersonal har en betydande roll, och återigen nämns vikten av kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare att samordning mellan yrkesverksamma inom organisationen

måste säkerställas. Även behovet av en fungerande överlämning myndigheter emellan betonas återkommande, för att den utsatta ska få tillgång till rätt insatser.

Utredning, riskhantering och skydd – specifika risker och frågor

Stödmaterial från myndigheter

Utredning täcks av förklarliga skäl framför allt in av stödmaterial som riktar sig helt eller delvis till yrkesverksamma inom socialtjänst (15). Det beskriver i mycket den ordinarie arbetsgången inom socialtjänsten och tar avstamp i de lagar och förordningar som styr socialtjänstens arbete. Detta kompletteras dock ofta med uppmaningar om att vara uppmärksam på vissa saker och att anpassa frågor och följdfrågor för att fånga upp utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Den förordade hantering gör oftast – men inte alltid – åtskillnad mellan barn och vuxna.

Även för ensamkommande barn som uppges vara gifta gäller att deras behov ska utredas utifrån samma regler och rutiner som gäller för alla andra utredningar av barn och unga.⁵³

Samtidigt konstateras återkommande att socialtjänstens ”normala” hantering kan bli problematisk om en individ är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Ofta tar man då som exempel upp risken med att kontakta föräldrar i ett för tidigt skede, den kollektiva aspekten, att det är ett brott mot hedersnormerna att prata med utomstående/myndigheter om vad som försiggår i familjen, vikten av att prata i enrum och att man kan behöva ta särskilda hänsyn och ha ett säkerhetstänk kring när, hur och var man träffar den utsatta (läs mer under Riskhantering, säkerhet och skydd).

Detta gäller även till exempel polisens hantering och utredning:

Hedersrelaterad brottslighet skiljer sig från andra brott i nära relation, bland annat genom dess kollektivistiska prägel. Det är därför viktigt att tidigt identifiera om ett brott har hedersmotiv så att rätt åtgärder kan vidtas redan från början.⁵⁴

Insatser kopplat mer specifikt till risker, säkerhet och skydd beskrivs främst i förhållande till arbetet inom socialtjänst och sjukvård (14 respektive 15). I materialen nämns en rad riskfaktorer kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck, och även mer specifika företeelser som könsstymning och bortföranden. Dessa är åtminstone delvis grundade i forskningsstudier.

⁵³ Socialstyrelsen, *Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta. Vägledning för socialtjänsten*, 2019-2-3, sid. 36

⁵⁴ Länsstyrelsen Östergötland, *Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet*, 2024, sid 71.

Ju mer forskning det finns om riskfaktorer inom ett visst område, desto lättare är det att identifiera de mest relevanta faktorerna och koncentrera ett bedömningsstöd kring dessa. I nuvarande forskningsläge behöver många riskfaktorer inkluderas som verkar ha en viss relevans. Dessa faktorer har påvisats inom forskning eller har tagits upp som viktiga av praktiker som arbetar med hedersrelaterat våld.⁵⁵

Det finns i många fall en tydlig uppdelning mellan de yrkesverksamma vars uppgift det är att bedöma risker och skyddsbehov, och de som i stället bör lämna denna uppgift till (framför allt) socialtjänsten. I samband med detta betonas också att vårdnadshavare inte ska kontaktas innan socialtjänsten har gjort en omedelbar skyddsbedömning, eftersom kontakt med vårdnadshavare kan öka risken för barnet. I förhållande till vården lyfts specifikt att frågor kring våldsutsatthet i närvaro av en medföljande vuxen kan innebära en risk för barnet.

Riktlinjer kring att använda en standardiserad bedömningsmetod lyfts fram, med hänvisning till riktlinjer och/eller forskning om bland annat vikten av strukturerade riskbedömningar (9). I flera stödmaterial finns exempel på vad som är viktigt att tänka på i samband med skyddsbedömning, vad som krävs av den yrkesverksamma och vilka förutsättningar som är gynnsamma (13). I flera fall ges även exempel på frågor att ställa för att bedöma hotbilden och behovet av skydd. Nätverkskarta nämns i flera fall som ett bra verktyg för att undersöka behovet av skydd för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck (6). Detta eftersom det bidrar till att få en helhetsbild över den utsattas situation, vilka som utgör ett hot och var de befinner sig.

Vidare konstateras hur viktigt det är att kontinuerligt uppdatera bedömningarna utifrån den aktuella situationen, eftersom risken och behovet av skydd kan förändras snabbt och utsattheten eskalera. Själva syftet med riskbedömningar beskrivs också.

Stödmaterialen ger i flera fall konkreta tips på säkerhetshöjande åtgärder, liksom situationer där särskild planering och särskilda åtgärder kan behövas för att skydda individen (17 material). Det kan till exempel handla om att möjliggöra vårdbesök eller besök på ungdomsmottagning, att hantera remisser, journaler och recept på ett sätt som inte riskerar den utsattas säkerhet, säkerhetstänk vid användning av tolk eller hantering av skyddade personuppgifter inom förskola och skola. Materialen ger även information om situationer när sekretess gentemot vårdnadshavare kan vara påkallad och möjligheten att begränsa åtkomst till journaler eller sekretessbelägga vissa uppgifter (9).

I några fall betonas att skyddet inte enbart bör fokusera på den akuta situationen utan att det också krävs en långsiktig planering.

⁵⁵ Socialstyrelsen, *Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. Stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård*, 2021, sid. 24

Stödmaterial från organisationer

Endast ett fåtal av material framtagna av civilsamhälles-/intresseorganisationer riktar sig specifikt till socialtjänst (6) och av dessa ger ett par mer ingående stöd kring utredning i hedersrelaterade ärenden. Inget material har polis som uttalad målgrupp eller behandlar utredning av hedersrelaterade brott. Polisen nämns i vissa material, men då främst kring vilka situationer det kan vara aktuellt att koppla in dem.

Vad gäller riskhantering och säkerhet riktar sig materialen mestadels till yrkesverksamma inom socialtjänsten och skolan, och poängterar vikten av ett säkerhetstänk i hanteringen av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. I materialen finns även vägledning kring riskhantering och riskbedömning, och de betonar återkommande att upprepade riskbedömningar behöver göras eftersom riskerna för den utsatta ofta ökar när socialtjänsten eller andra myndigheter kopplas in i ett ärende. Både till socialtjänst och till elevhälsopersonal rekommenderas att ta hänsyn till riskerna kring kontakt med föräldrar eller andra anhöriga.

Särskilt om polisanmälan och samverkan med polis

Stödmaterial från myndigheter

I ett flertal material lyfts möjligheten för personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvård att polisanmäla misstänkta brott mot barn (till exempel barnäktenskapsbrott, könsstympning eller vilseledande till äktenskapsresa) utan att hindras av sekretess (29). Detta sker oftast med hänvisning till offentlighets- och sekretesslagen, och i vissa fall till Socialstyrelsens rekommendationer att skyndsamt polisanmäla misstanke om brott mot barn om det inte strider mot barnets bästa. I vissa material nämns även överväganden som den yrkesverksamma kan behöva göra kring en eventuell polisanmälan, att det går att konsultera polis om man är osäker, vad man ska tänka på när man gör en anmälan samt att om man avstår från polisanmälan ska skälen till detta dokumenteras i barnets journal.

Vidare framhålls vikten av samordning mellan socialtjänst och polis om det pågår parallella processer och att socialtjänsten bör samråda med polis och åklagare innan vårdnadshavare underrättas om en inledd förundersökning.

I några fall nämns socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens möjlighet att under vissa förutsättningar lämna uppgifter till polisen för att förhindra allvarligt brott mot närstående, liksom hälso- och sjukvårdens möjlighet att polisanmäla om en vuxen patient har utsatts för ett grovt brott (till exempel äktenskapstvång eller könsstympning).

Flera av de myndighetsproducerade stödmaterialen tar även upp att Polisen ska meddelas vid utreseförbud för att kunna spärra och återkalla barnets pass (13). I vissa fall beskrivs även Polisens roll och möjligheter att bistå när ett barn har förts bort.

Stöd- och vårdinsatser – begränsad vägledning i ”görandet”

Stödmaterial från myndigheter

Det har återkommande och över en längre tidsperiod konstaterats att det finns en brist på metoder, särskilt forskningsbaserade sådana, när det gäller stöd- och skyddsinsatser till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt finns det

kartläggningar och studier utifrån exempelvis utsatta personers erfarenheter som bidrar med kunskap kring lämpliga insatser. Vidare finns en erfarenhetsbaserad praktik som vuxit fram inom civilsamhället och bland yrkesverksamma som ger en förhållandevis enhetlig bild av vilken typ av insatser och arbetssätt som är lämpliga, och inte (utifrån exempelvis ett barnrättsperspektiv), i olika situationer och skeden.

De analyserade stödmaterialen ger dock begränsat med vägledning kring specifika insatser avseende stöd, skydd och behandling vid hedersrelaterat våld och förtryck. De flesta stödmaterial, inte minst de nationella, håller sig på en förhållandevis övergripande nivå om rätten till stöd och insatser, behov av särskilda insatser och vad som är viktigt att tänka på vid insatser till den aktuella målgruppen – men ger mindre stöd i det faktiska görandet.

I likhet med de delar som rör utredning, knyter man även här an till regler och riktlinjer som styr socialtjänstens verksamhet, med vissa tillägg utifrån de särskilda aspekter som kännetecknar hedersrelaterat våld och förtryck. Det kan handla om sådant som frivilliga insatser kontra tvångsingripanden, samt skyddsplacering, placeringsform, boendets kompetens och den ungas behov av stöd under placering. Vissa material tar upp specifika grupper och utsattheter såsom ensamkommande barn i barnäktenskap eller bortföranden i hederskontext. Även specifika skyddsåtgärder såsom utreseförbud (31), skyddade personuppgifter (30), umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort (10) nämns återkommande.

De stöd- och vårdinsatser som beskrivs mest ingående är de som riktar sig till könsstympade flickor och kvinnor (13). Här finns specifik vägledning rörande undersökning, bemötande, dokumentation och behandling/vård, framför allt när det gäller fysiska konsekvenser av könsstympningen.

En specifik typ av insats som omnämns i flera av stödmaterialen är familjearbete i hederskontext (11). Även här finns bristande evidens och det är insatser som beskrivs vara förknippade med risker. Det förekommer inga ingående beskrivningar av tillvägagångssätt, men nationella myndigheter betonar att i den mån familjehandling sker måste barnets säkerhet vara central.

Även när det gäller insatser för stöd, vård och skydd till utsatta betonar många stödmaterial vikten av välförankrade rutiner, adekvat kunskap och kompetens samt samordning och samverkan (26).

Personer som är utsatta för hedersrelaterat våld kan också behöva hjälp med kontakt med ideella organisationer. De kan även behöva hjälp i kontakten med polis, hälso och sjukvård och andra myndigheter som många gånger kan vara ett värdefullt komplement till socialtjänstens insatser. Eftersom hedersrelaterat våld är ett mångfasetterat problem är det ofta nödvändigt att olika myndigheter och organisationer samverkar. Samverkan behövs både när det gäller enskilda personer utsatta för hedersrelaterat våld och mer generellt.⁵⁶

⁵⁶ Socialstyrelsen, *Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – Ett utbildningsmaterial*, Reviderad 2024-01-22

Foto: Stina Gränfors.

Stödmaterial från organisationer

När det gäller stöd- och vårdinsatser till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck bidrar organisationernas material med kunskap om den utsatta målgruppen och deras livssituation och stödbehov. Vidare framkommer i stödmaterialen att civilsamhällsorganisationer kan utgöra en viktig del i stödet till utsatta och kan erbjuda sådan hjälp som myndigheter kan ha svårare att ge. Något som stödmaterialen återkommer till är till exempel behovet av såväl emotionellt som praktiskt stöd.

Som nämnts ovan har några civilsamhällsorganisationer tagit fram samtalsstöd riktat till olika yrkesgrupper som kan möta utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Materialen riktar sig bland annat till skola, elevhälsa och socialtjänst. Flera material fokuserar på de första, inledande mötena med en person som är eller man misstänker är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck, medan andra är utformade för en mer djuplodande och/eller långvarig samtalskontakt. Några handlar om stärkande samtal, snarare än samtal som syftar till att kartlägga/utreda den utsattas situation.

Flera av stödmaterialen rör samtal och vård specifikt avseende könsstympning av flickor och kvinnor. Aspekter som lyfts är att de inte söker vård den grad de skulle behöva och att en orsak till det kan vara brist på specialistvård runtom i landet. Materialen beskriver att specialistvården kan erbjuda en samlad kompetens som leder till trygghet för patienter. Dessutom identifieras en kunskapslucka när det gäller flickor och kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning som är utsatta för könsstympning.⁵⁷

Få material ger vägledning kring specifika stöd- och vårdinsatser (utöver stärkande och stödjande samtal). Flera material tar snarare formen av en checklista om hur den yrkesverksamma ska agera och vilka insatser/åtgärder som kan bli aktuella. Några rör dock specifika metoder eller metodutvecklande projekt, avseende såväl förebyggande/stärkande insatser som långsiktigt stöd.

⁵⁷ TRIS, *Trippelt utsatt - Att utveckla en handlingsplan för att motverka hedersrelaterat förtryck och våld på gymnasiesärskolan*, 2014, sid. 62

Uppföljning och långsiktighet – ett utvecklingsområde

Stödmaterial från myndigheter

Innehåll kring uppföljning och långsiktigt stöd är mycket begränsat. När det gäller uppföljning av insatser (12) redogörs för vikten av uppföljningar av den utsattas (framför allt barns) situation och behov.

I vissa fall tackar barnet eller vårdnadshavaren nej till de fortsatta insatser som socialtjänsten föreslagit efter avslutad utredning. Då minskar socialtjänstens möjligheter att agera till skydd för barnet. Det kan dock fortfarande finnas oro för att barnet ska råka illa ut. Även om det inte finns samtycke till insatser får socialnämnden besluta om en uppföljning av barnets situation.⁵⁸

Uppföljning beskrivs som viktigt såväl under en insats som efter avslutad insats. Dels för att se att insatsen ger avsett effekt, dels för att bedöma ett eventuellt fortsatt behov av stöd och insatser. Även i vissa material riktat till vården nämns uppföljning, exempelvis uppföljande samtal eller planering av uppföljning i samband med akutvård.

I de fall skrivningar om långsiktigt stöd förekommer (11) handlar det främst om att betona behovet av denna typ av stöd hos den utsatta, eller ett konstaterande att denna typ av stöd brister och behöver utvecklas. Framför allt framhålls att barn och unga som har varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ofta behöver omfattande stöd och skydd under lång tid, till exempel efter en avslutad placering. I enstaka material går man närmare in på vilken typ av stöd (praktiskt, känslomässigt och socialt) det kan röra sig om, inte sällan med hänvisning till vägledningen *Våga göra skillnad*.⁵⁹

I några material finns även stöd för systematisk uppföljning av den egna verksamhetens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, främst avseende skola eller socialtjänst.

Stödmaterial från organisationer

Vikten av långsiktigt stöd och uppföljning av insatser framhålls även i stödmaterialen från civilsamhällesorganisationer. Det finns material som beskriver erfarenheter från specifika projekt rörande långsiktigt stöd, som bland annat lyfter vikten av kontinuitet, helhetstänk och långsiktig kontakt.⁶⁰

⁵⁸ Länsstyrelsen Östergötland, *Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet*, 2024, sid. 103

⁵⁹ Länsstyrelsen Östergötland, *Våga göra skillnad*, Rapport 2011:14

⁶⁰ Somaya kvinno- och tjejjour, Stiftelsen Unga Kvinnors Värn, Terrafem, Rapport från projektet "Stöd till ett fritt liv" - om långsiktigt stöd till våldsutsatta kvinnor, med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck.

INVENTERING KURLITTERATUR

Detta kapitel redovisar en översiktlig inventering av kurslitteratur om hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer inom svensk högre utbildning.

Inventeringen syftar till att ge en samlad bild av vilken litteratur som förekommer i akademiska utbildningssammanhang och i vilken utsträckning frågan om hedersrelaterat våld och förtryck integreras i professionsutbildningar som förbereder studenter för arbete inom områden där sådan utsatthet kan förekomma. Inventeringen omfattar dels en bred sökning av kurslitteratur utgiven under 2000-talet, dels en riktad sammanställning av litteratur som används inom professionsutbildningar där mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer utgör examensmål enligt högskoleförordningen. Fokus ligger på att identifiera övergripande mönster, återkommande teman och eventuella luckor i den litteratur som används, snarare än att ge en fullständig eller normerande genomgång av samtliga relevanta verk. Kapitlet ska läsas som en orientering i hur hedersrelaterat våld och förtryck behandlas i kurslitteratur och utbildningssammanhang i dag, och som ett komplement till kapitlen om kunskapsläget och inventeringen av stödmaterial för yrkesverksamma. Inventeringen gör inga anspråk på att spegla samtliga kursmoment eller undervisningsinslag, utan ger en ögonblicksbild av litteratur som varit aktuell under höstterminen 2024.

Fysioterapeutprogrammet

Fysioterapeutprogrammet är den utbildning i vår inventering som i minst utsträckning inkluderar litteratur om hedersrelaterat våld och förtryck. Flera av universiteten och högskolorna meddelar att det inte ingår någon obligatorisk kurslitteratur i programmet som specifikt tar upp frågan om hedersrelaterat våld och förtryck. Däremot är det obligatoriskt för studenterna att gå Nationellt centrum för kvinnofrids (NCK) webbkurs om våld, som översiktligt tar upp ämnet. Annat material som används är en artikel om fysioterapeuters roll och ansvar gentemot patienter utsatta för våld i nära relationer.⁷⁰ Därtill använder flera av utbildningarna regionala riktlinjer för hälso- och sjukvården gällande våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, samt rutiner för identifiering, bemötande, stöd och behandling till våldsutsatta vuxna och flödesschema vid svar på frågor om våld i nära relationer. Flera hänvisar också till NCK:s kunskapsbank och Socialstyrelsens vägledningar för personal inom hälso- och sjukvården.

Juristprogrammet

På juristprogrammet finns stora variationer mellan olika lärosäten kring i vilken utsträckning hedersrelaterat våld och förtryck inkluderas. På ett övergripande plan är vår bedömning att ämnet uppmärksammas både i mer generella moment om våld i nära relationer och i specialkurser. I examinationen ingår i flera fall att studenterna själva ska söka upp information för att lösa uppgiften, och föreslås då använda sig av material från Brottsförebyggande rådet (BRÅ), NCK, Socialsty-

relsen och Jämställdhetsmyndigheten samt relevanta statliga utredningar, propositioner och dylikt. Flera av utbildningarna använder sig av NCK:s webbutbildningar och kunskapsbank, och även videoföreläsningar av professor Claire McGlynn.

I kurser om straffrätt är mäns våld mot kvinnor sällan ett specifikt tema, men ämnet behandlas utifrån att kursen i en inte obetydlig omfattning handlar om våldsbrott. Kurser som *Juridisk grund* och *Allmän rättslära* innehåller särskilda föreläsningar och examinerande moment kopplade till ämnet, men det finns ingen specifik kurslitteratur på temat. Vi kan konstatera att det generellt saknas kurslitteratur som fokuserar specifikt på hedersrelaterat våld och förtryck, och att det enbart berörs indirekt i den litteratur som förekommer på kurser som berör våld och brottsoffer.⁷¹

Läkarprogrammet

Ett stort antal av Sveriges läkarprogram använder sig av NCK:s webbutbildning om våld,⁷² som obligatorisk för studenterna att genomgå. Det är också vanligt att inkludera Socialstyrelsens allmänna råd⁷³ som obligatorisk litteratur. För både femåriga och sexåriga läkarprogrammet finns kursboken *Professionell utveckling inom läkaryrket*⁷⁴, som används i mycket hög utsträckning. Boken innehåller generell information om våld i nära relationer.⁷⁵ Flera av utbildningarna har föreläsningar om genusperspektiv, som till viss del berör ämnet hedersrelaterat våld och förtryck. Det förekommer även seminarier och föreläsningar om kulturella faktorer i vård, där hedersrelaterat våld tas upp som specifikt exempel. Inslag om hedersrelaterat våld och förtryck finns även i kurser om rättsmedicin, akutsjukvård, integration, genusmedicin och neuroendokrinologi – kön och genus. Därutöver förekommer generella föreläsningar om våldsutsatthet och vikten av att fråga om våld i anamnesen. På temat barn- och ungdomspsykiatri lyfts barn som far illa, där det ingår praktiska övningar bland annat om hur en anmälan till socialtjänsten upprättas.

Psykologprogrammet

Flera kursmål på psykologprogrammet berör explicit examensmålet om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, exempelvis i kurser om hälsopsykologi, utvecklingspsykopatologi samt professionella färdigheter. Dessutom berörs det indirekt på andra delkurser, såsom *Psykologisk behandling och patientarbete*, *Grundläggande klinisk bedömning och behandling*, *Normkritiska/intersektionella perspektiv*, *Socialpsykologi*, *Hälsopsykologi* och *Personlighetspsykologi*. I kursen om psykoterapi och psykologisk behandling ska studenterna visa grundläggande kunskaper om hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer kan upptäckas och bedömas. Det förekommer även utbildningsmoment i att fråga om våldsutsatthet, och flera av kursmomenten innehåller onlinekurser om våld i nära relationer. Flera kurser har föreläsningar av sakkunniga, men saknar specifik kurslitteratur om hedersrelaterat våld och förtryck.⁷⁶

Sjuksköterskeprogrammet

Sjuksköterskeprogrammet använder litteratur om våld i nära relationer både på grundutbildningen och i hög utsträckning på specialistutbildningarna. Liksom i övriga professionsutbildningar baseras utbildningsmomenten på undervisningsmaterial från NCK, andra filmer och webbutbildningar samt nationella och regionala styrdokument. Det finns moment kopplat till våld i nära relation i flera av delkurserna och ämnet tas även upp i simuleringsövningar. Utrymme för diskussion och reflektionsges, enligt kursansvariga, i samtliga moment. Kurser som innehåller lärandemål om våld i nära relationer är bland annat *Hälsoprocesser i omvårdnad*, *Hållbart ledarskap och organisation inom omvårdnad*, *Vårdande vid akut ohälsa*, *Vårdande vid psykisk ohälsa och sjukdom* och *Vårdande av barn och vuxna inom primärvård och hemsjukvård*. Exempel på kurser som tar upp hedersrelaterat våld och förtryck är *Våld och särskild sårbarhet - generellt och specifikt*, under sjätte terminen, och valbara kurser såsom *Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och dess inverkan på hälsan, inriktning mot hälso- och sjukvården*. Ett flertal universitet och högskolor meddelar att de inte använder någon kurslitteratur som specifikt behandlar hedersrelaterat våld och förtryck, men framhåller att det tas upp indirekt i den litteratur som används på kurser som berör våld och brottsoffer.⁷⁷ Det finns en webbutbildning om hedersrelaterat våld⁷⁸ som kursansvarig kan välja att använda om utrymme finns i kursen. I några av utbildningarna genomgår studenterna Barnafriids Basprogram om våld mot barn och unga,⁷⁹ som berör hedersrelaterat våld och förtryck.

Socionomprogrammet

Socionomprogrammet är enligt vår inventering den utbildning som i högst utsträckning inkluderar litteratur som specifikt behandlar hedersrelaterat våld och förtryck.⁸⁰ Därutöver innefattar flera kurser föreläsningar av sakkunniga inom hedersrelaterat våld och förtryck.

Ämnet tas bland annat upp på följande kurser: *Social stratifiering*, *Målgrupper i socialt arbete*, *Metoder, handläggning, myndighetsutövning och dokumentation i socialt arbete*, *Våld i nära relationer* (valbar kurs), *Barnrätt i samhälle och professionspraktik*, *Social utsatthet och ohälsa*, *Familjekonflikter*, *kvinnomisshandel och hedersrelaterat våld*, *Hedersrelaterat våld och förtryck* samt fristående kurser inom socialt arbete.

Tandhygienist- och tandläkarprogrammet

Tandhygienist- och tandläkarprogrammet är två olika utbildningar, men då flera kursmoment är gemensamma för båda utbildningarna redovisas de gemensamt. Kurser som tar upp frågan om våld i nära relationer är bland andra *Oral hälsa*, *Samhälls- och beteendevetenskap*, *Professionell utveckling – patienten* och *Professionell utveckling – omvärlden*. Merparten av de universiteten och högskolor som bedriver undervisning för blivande tandhygienister och tandläkare använder ingen specifik kurslitteratur om hedersrelaterat våld och förtryck.⁸¹ Liksom många andra utbildningar använder de dock webbutbildningar samt nationella och regionala riktlinjer och kunskapsstöd som rör området.

ATT TA MED SIG I ARBETET

Denna sammanställning är framtaget som ett stöd i yrkesutövningen för dig som möter frågor om hedersrelaterat våld och förtryck i praktiken. Den gör inga anspråk på att ge färdiga svar eller uttömmande vägledning, utan syftar till att ge orientering i vilket kunskapsunderlag som finns, hur det ser ut i dag och att det kan användas som grund för reflektion, lärande och utveckling i det egna arbetet.

Sammanställningen visar att det finns både en växande kunskapsbas och en omfattande erfarenhetsbaserad praktik inom området. Samtidigt framträder behov av fortsatt kunskapsutveckling, bättre uppföljning och starkare koppling mellan praktik, uppföljning och forskning. Förflyttningen mot en mer kunskaps- och evidensinformerad praktik sker över tid och förutsätter att erfarenheter tas tillvara, följs upp och delas – inom och mellan verksamheter.

Sammanfattande medskick

- Det finns ett omfattande svenskt kunskapsunderlag om hedersrelaterat våld och förtryck, bestående av rapporter, stödmaterial och utbildnings- och kurslitteratur, som kan användas som stöd i yrkesutövningen.
- Kunskapen är ojämnt fördelad mellan olika uttrycksformer. Barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor är relativt väl belysta, medan andra områden är mindre utforskade.
- Många material ger god vägledning kring att uppmärksamma utsatthet, förstå hederskontexten och genomföra riskbedömningar, men ger mer begränsat stöd kring insatsinnehåll, långsiktigt stöd och uppföljning.
- Det finns en relativt stor samsyn i hur hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs och förstås, vilket skapar goda förutsättningar för samverkan mellan olika verksamheter och professioner.
- Barnrättsperspektivet har ett tydligt genomslag i kunskapsunderlaget, men det finns fortsatt behov av praktisk vägledning i komplexa avvägningar, särskilt i ärenden där barns behov av skydd och stöd behöver säkerställas.
- En omfattande erfarenhetsbaserad praktik har utvecklats inom både offentliga verksamheter och civilsamhället och utgör en viktig grund för fortsatt metod- och kunskapsutveckling.
- Uppföljning, reflektion och lärande i det egna arbetet är centrala för att stärka kvaliteten i insatser och för att successivt bidra till en mer kunskaps- och evidensinformerad praktik.

Fördjupning och fortsatt lärande

Till sammanställningen hör två bilagor:

Bilaga 1 innehåller en förteckning över samtliga stödmaterial som ingår i inventeringen.

Bilaga 2 innehåller rapporter som ingått i inventeringen av kunskapsläget samt ett antal rapporter som publicerats under 2025-2026.

Bilagorna kan användas för fördjupad läsning, som underlag för intern kompetensutveckling eller som stöd i gemensamma reflektioner i arbetsgrupper och samverkansforum. Vi har även valt att innefatta ett antal rapporter som publicerats under åren 2025 och 2026, men dessa ingår inte i analysen då de publicerats efter att inventerings- och analysarbete färdigställts. Att ta del av varandras erfarenheter, följa upp arbetssätt och dela lärdomar är centralt för att utveckla arbetet och stärka stödet till personer som blir utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Sammanställningen visar att det redan finns en bred kunskapsgrund och etablerade arbetssätt att utgå från, och ett systematiskt arbete med uppföljning, erfarenhetsutbyte och lärande är centralt för att ytterligare stärka kvaliteten och bidra till en mer kunskap- och evidensbaserad praktik över tid.

Jämställdhetsmyndighetens nationella samordning mot hedersrelaterat våld och förtryck

Den här sammanställningen bygger på underlag mellan åren 2010-2024. Jämställdhetsmyndighetens nationella samordning mot hedersrelaterat våld och förtryck, också förkortad NSHRV, kommer att fortsätta att samla in, analysera och producera olika typer av sammanställningar av kunskap inom området som en av flera insatser för att sprida och tillgängliggöra kunskap för målgruppen yrkesverksamma.

Vill du följa arbetet inom NSHRV, besök gärna vår hemsida:

www.nshrv.jamstalldhetsmyndigheten.se och prenumerera även på vårt nyhetsbrev som du hittar via hemsidan.

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

NSHRV.

Nationella samordningen mot
hedersrelaterat våld och förtryck

BILAGA 1: SAMMANSTÄLLNING AV STÖDMATERIAL FÖR YRKES-VERKSAMMA OM HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK 2014–2024

Följande stödmaterial ingår i sammanställningen. Klicka på länkarna för att läsa vidare i respektive material.

Nationella och regionala myndigheter

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Arbetsförmedlingen	Ökad upptäckt av våld – en webbkurs för leverantörer	Länk till materialet	2021
Arbetsförmedlingen	Ökad upptäckt av våld – användarstöd för leverantörer	Länk till materialet	2021
Barnafrid	En handbok om hedersrelaterat våld och förtryck för dig inom Barnhusen	Länk till materialet	2024
Barnafrid	Utbildningsmodul och manual #enfrågaomheder	Länk till materialet	2023
Barnafrid	Värt att veta om... Hedersförtryck	Länk till materialet	2022
Barnafrid	Basprogram om våld mot barn och unga	Länk till materialet	2022
Barnombudsmannen	Barns rätt till skydd mot våld	Länk till materialet	2021
Brottsförebyggande rådet	Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper	Länk till materialet	2022
Brottsförebyggande rådet	Agera mot brott och otrygghet med koppling till parallella samhällsstrukturer	Länk till materialet	2022
Brottsoffermyndigheten	Till dig som möter utsatta för hedersrelaterad brottslighet	Länk till materialet	
Brottsoffermyndigheten	Jag vill veta – Könstymning	Länk till materialet	
Försäkringskassan	Metodstöd – fråga om erfarenheter av våld, i Aktivitetsersättning	Länk till materialet	2024

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Försäkringskassan	Metodstöd handläggning - fråga om våld, i Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning	Länk till materialet	2023
Jämställdhetsmyndigheten	Gör det pratbart - inkludera våld i nära relationer i det systematiska arbetsmiljöarbetet	Länk till materialet	2024
Jämställdhetsmyndigheten	Att tänka på - Vad du som yrkesverksam bör tänka på i mötet med barn och unga som riskerar att föras bort	Länk till materialet	2023
Jämställdhetsmyndigheten	Arbetsplatsens betydelse vid förekomst av våld i nära relation	Länk till materialet	2023
Jämställdhetsmyndigheten	Den lilla handboken mot könsstymning av flickor och kvinnor	Länk till materialet	2022
Jämställdhetsmyndigheten	Stödmaterial om killars våld mot tjejer och våld i ungas partnerrelationer	Länk till materialet	2022
Jämställdhetsmyndigheten	Inget att vänta på - Handbok för våldsförebyggande arbete	Länk till materialet	2020
Länsstyrelserna	Metodstöd till "Om Sverige" - tema individens rättigheter och skyldigheter	Länk till materialet	2024
Länsstyrelsen Gävleborg	Rutin för utreseförbud	Länk till materialet	2024
Länsstyrelsen Halland	Handbok - våld i nära relationer	Länk till materialet	2019
Länsstyrelsen Kronoberg	Våld i nära relationer - en regional handbok	Länk till materialet	2022
Länsstyrelsen Värmland	Kvinnlig könsstymning - handbok för regional samverkan i Värmland	Länk till materialet	2023
Länsstyrelsen Värmland	Våld i nära relationer - handbok för regional samverkan i Värmland	Länk till materialet	2023
Länsstyrelsen och Kommunförbundet Västernorrland	Handbok för dig inom socialtjänsten	Länk till materialet	2024

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Länsstyrelsen Östergötland	Rutiner för handläggning av ärenden som rör misstanke om vålds- och sexualbrott mot barn	Länk till materialet	2022
Länsstyrelsen Östergötland	Informationsblad könsstympningspass	Länk till materialet	2018
Länsstyrelsen Östergötland	Mognad och livsutrymme	Länk till materialet	2015
Migrationsverket	Handläggningsstöd gällande könsstympning	Länk till materialet	2022
Myndigheten för stöd till trossamfund	Att samtala om könsstympning	Länk till materialet	2022
Myndigheten för stöd till trossamfund	Stärkt skydd mot tvångsaktenskap och barnäktenskap – En vägledning för trossamfund och vigselförrättare	Länk till materialet	2014
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Workshop för att motverka och upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck	Länk till materialet	2023
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Våld, förtryck och heder – att arbeta förebyggande i öppen fritidsverksamhet	Länk till materialet	2023
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Utbildningspaket – Rätt att veta!	Länk till materialet	2021
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Youmo i praktiken	Länk till materialet	2020
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Öppna fritidsverksamheten – om hbtq, normer och inkludering	Länk till materialet	2019
Nationellt centrum för kvinnofrid	Att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck, i Webbstöd för kommuner	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum för kvinnofrid	Hedersrelaterat våld och förtryck, i Webbstöd för lärosäten	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum för kvinnofrid	Patienter som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck, i Webbstöd för vården	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum för kvinnofrid	Webbkurs om våld	Länk till materialet	2024

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck ³	Grundkurs om hedersrelaterat våld och förtryck – webbkurs	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Hedersförtryck.se / För yrkesverksamma	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck m.fl.	Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Man vill ju finnas – En handbok för barn och unga som lever med skyddade personuppgifter	Länk till materialet	2024
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck m.fl.	Könsstympling.se / För yrkesverksamma	Länk till materialet	2023
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck m.fl.	Stödmaterial till vuxna som möter barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning	Länk till materialet	2022
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck m.fl.	Det är mitt liv - lärarhandledning	Länk till materialet	2021
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Hedersrelaterat våld och förtryck – Handbok för skola och socialtjänst om skyldigheten att se och hjälpa utsatta	Länk till materialet	2020
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Metodstöd för samverkan	Länk till materialet	2020
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Våga stå kvar	Länk till materialet	2020
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (i samarbete med TRIS)	Kommunikationsverktyget Våga förstå!	Länk till materialet	2017
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Underlag för utveckling och implementering	Länk till materialet	2016
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Våga se	Länk till materialet	2015

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Våga göra skillnad	Länk till materialet	2011
Region Jämtland Härjedalen	Att ställa frågan om våld i nära relation och hantera svaret	Länk till materialet	2024
Region Jämtland Härjedalen	Vårdprogram Könstymning	Länk till materialet	2021
Region Kronoberg	Vid misstanke om negativ social kontroll – hedersrelaterat våld och förtryck	Länk till materialet	2023
Region Kronoberg	Checklista vid misstanke om kvinnlig könstymning	Länk till materialet	2017
Region Norrbotten	Kvinnlig könstymning	Länk till materialet	2023
Region Stockholm	Könstympade	Länk till materialet	2024
Region Stockholm, Amelmottagningen	Samtalsstöd barnmorska	Länk till materialet	2024
Region Stockholm, Amelmottagningen	Samtalsstöd skolsköterskor	Länk till materialet	2024
Region Stockholm, Amelmottagningen	Samtalsstöd socialtjänst	Länk till materialet	2024
Region Sörmland	Vårdprogram avseende kvinnlig könstymning	Länk till materialet	2020
Region Västerbotten	Identifiering, bemötande, stöd och behandling till våldsutsatta vuxna	Länk till materialet	2024
Region Östergötland	Könstymning: vårdprocessprogram	Länk till materialet	2023
Region Östergötland	Vårdprocessprogram våld i nära relationer	Länk till materialet	2023
Region Östergötland	Till dig som möter patienter – vid misstanke om hedersrelaterat våld	Länk till materialet	2019
Skolverket	Arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck – webbkurs	Länk till materialet	2024
Skolverket	Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan	Länk till materialet	2024
Skolverket	Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan	Länk till materialet	2024

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Skolverket	Motverka hedersrelaterat våld och förtryck inom komvux	Länk till materialet	2024
Skolverket	Hedersrelaterat våld och förtryck – Skolans ansvar och möjligheter	Länk till materialet	2024
Skolverket	Sexualitet, samtycke och relationer	Länk till materialet	2024
Skolverket	Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan – webbkurs	Länk till materialet	2024
Skolverket	Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade gymnasieskolan – webbkurs	Länk till materialet	2023
Skolverket	Sexualitet, samtycke och relationer i årskurs 1–6 och fritidshemmen – webbkurs	Länk till materialet	2023
Skolverket	Sexualitet, samtycke och relationer i årskurs 7–9 – webbkurs	Länk till materialet	2024
Skolverket	Sexualitet, samtycke och relationer i gymnasiet – webbkurs	Länk till materialet	2023
Skolverket	Sex- och samlevnadsundervisning i grund- och gymnasieskolan	Länk till materialet	2019
Socialstyrelsen	Så fattas beslut om utreseförbud	Länk till materialet	2024
Socialstyrelsen	Meddelandeblad: Ett utvidgat utreseförbud för barn	Länk till materialet	2024
Socialstyrelsen	Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – Ett utbildningsmaterial för hälso- och sjukvården och tandvården	Länk till materialet	2024
Socialstyrelsen	Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – Ett utbildningsmaterial för socialtjänsten	Länk till materialet	2024
Socialstyrelsen	Kvinnlig könsstympning – Ett stöd för hälso- och sjukvårdens arbete	Länk till materialet	2024
Socialstyrelsen	Kvinnlig könsstympning – Ett samtalsstöd för hälso- och sjukvården	Länk till materialet	2024

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Socialstyrelsen	Könsstymning hos gravida – Nationellt kunskapsstöd	Länk till materialet	2024
Socialstyrelsen	Webbkurs: Könsstymning av flickor och kvinnor	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	Våld i nära relationer – Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	LVU – Handbok för socialtjänsten	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	Placerade barn och unga – Handbok för socialtjänsten	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	Barn i familjehem – umgänge med föräldrar och andra närstående	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	Att arbeta med avhoppare – Ett stödmaterial till socialtjänsten	Länk till materialet	2023
Socialstyrelsen	Kvinnlig könsstymning – ett samtalsstöd för socialtjänsten	Länk till materialet	2022
Socialstyrelsen	Meddelandeblad: Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer	Länk till materialet	2022
Socialstyrelsen	Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer	Länk till materialet	2021 (uppdaterad 2025)
Socialstyrelsen	Att möta barn som kan vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck – hälso- och sjukvården	Länk till materialet	2021
Socialstyrelsen	Studiehandledning Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – ett utbildningsmaterial	Länk till materialet	2021
Socialstyrelsen	Ensamkommande barn och unga – Handbok för socialtjänsten	Länk till materialet	2020
Socialstyrelsen	Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta – Vägledning för socialtjänsten	Länk till materialet	2019

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Socialstyrelsen	Meddelandeblad: Om så kallade oskuldskontroller och oskuldsintyg	Länk till materialet	2018
Socialstyrelsen	Om könsstymning av flickor och kvinnor – Ett handledningsmaterial för samhällskommunikatörer	Länk till materialet	2015
Statens institutionsstyrelse	Stödmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete kopplat till könsnormer	Internt	
Västra Götalandsregionen	Regional medicinsk riktlinje Hedersrelaterat våld och förtryck	Länk till materialet	2022
Åklagarmyndigheten	Rättslig vägledning om brott i nära relation och olaga förföljelse	Internt	2024
Åklagarmyndigheten	Rättslig vägledning om hedersrelaterad brottslighet och könsstymning	Internt	2023
Åklagarmyndigheten	Brott mot barn – Rättslig vägledning	Länk till materialet	2023

Civilsamhälles- och intresseorganisationer och andra aktörer

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Acting 4 Change	Lärohandledning Värdegrundsbarnarbete med stöd av Bygga Broar	Länk till materialet	2024
Action Aid	En handbok för att genomföra Reflection-Action-cirklar med fokus på kvinnlig könsstymning	Länk till materialet	2023
Action Aid	Hur man pratar om kvinnlig könsstymning	Länk till materialet	2020
Barnhus Fyrbodal	Stödkort till yrkesverksamma som möter personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck	Länk till materialet	2021
Brottsofferjouren	Leva sitt liv	Länk till materialet	2024

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
Brottsofferjouren	Handbok för stödpersoner och vittnesstöd	Länk till materialet	2021
FreeZone Sweden	Att motverka hedersrelaterad problematik i högstadiet	Länk till materialet	2023
FreeZone Sweden	Att motverka hedersrelaterad problematik i gymnasiet	Länk till materialet	2023
FreeZone Sweden	Att motverka hedersrelaterad problematik i folkhögskolan	Länk till materialet	2023
FreeZone Sweden	Fria zoner – stärkande metod i arbetet med unga i en hederskontext	Länk till materialet	2022
GAPF	Motverka hedersnormer i skolan	Länk till materialet	2023
GAPF	Utbildning för vårdpersonal	Länk till materialet	2021
GAPF	”Berätta inte för någon om vårt samtal” – Handbok för elevhälsa	Länk till materialet	2015
Göteborgsregionen	Mellan tradition och frihet – introduktionsutbildning om hedersförtryck	Länk till materialet	2024
Kvinnors Nätverk	Killars röster – För pedagoger	Länk till materialet	2023
Kvinnors Nätverk	Linnamottagningens webbutbildning	Länk till materialet	2018
Kvinnors Nätverk	Våra rättigheter – ett metodmaterial om asylsökande tjejjers och kvinnors rättigheter	Länk till materialet	2017
Origo Stockholms län	Origomodellen: att mötas i samtal – om våld i en hederskontext	Länk till materialet	2023
P Randall Kropp, Henrik Belfrage & Stephen D. Hart	Riskbedömningsmetoden PATRIARK	Länk till information från Socialstyrelsen	2020
RFSL	Kunskap och erfarenheter av arbete med våldsutsatta hbtq-personer	Länk till materialet	2018
RFSU	Samtalsunderlag om hedersrelaterat förtryck och våld	Länk till materialet	2020
RFSU	Metodbok: Sexualundervisning på lättare svenska	Länk till materialet	2019

Avsändare	Titel	Länk	Utgiven / reviderad
RFSU	Samtala om SRHR på SFI	Länk till materialet	2019
Rikshandboken i barnhälsovård	Könsstymning av flickor	Länk till materialet	2023
Rädda Barnen	Kärleken är fri – för dig som vuxen	Länk till materialet	
Rädda Barnen	Livets lotteri – Temauppgifter	Länk till materialet	
Somaya stödjour	E-learning: för ett liv fritt från våld	Länk till materialet	
Somaya, Terrafem och Unga Kvinnors Värn	Metoden Rum för stöd	Länk till materialet	2021
Sveriges kommuner och regioner	Våld i nära relation, hedersrelaterat våld – stöd för socialtjänsten	Länk till materialet	2024
Sveriges kommuner och regioner	Våld i nära relation, hedersrelaterat våld – stöd för vården	Länk till materialet	2024
Sveriges kommuner och regioner	Med öppna ögon – Guide till jämställd socialtjänst	Länk till materialet	2024
Sveriges kommuner och regioner	Våld i nära relation – stöd för dig som chef	Länk till materialet	2023
Sveriges kommuner och regioner	Vården för kvinnor som utsatts för könsstymning – lärdomar från fyra verksamheter	Länk till materialet	2020
TRIS	Ensamast i rymden – Handbok	Länk till materialet	2021
TRIS	Metodstöd för skola – Årshjulet	Länk till materialet	2020
TRIS	Ingen ska bli gömd och glömd – En lättläst bok om hedersrelaterat våld och förtryck och intellektuell funktionsnedsättning	Länk till materialet	2019
TRIS	Arbetshäfte till filmen Tio minuter av frihet	Länk till materialet	2019
TRIS	Trippelt utsatt - Metodstöd	Länk till materialet	2014
Unizon	Öppna ögon – Processinriktad värdegrundsdiallog	Länk till materialet	2015

Bilaga 2: Inkluderade rapporter 2014–2024

Nationella och regionala myndigheter

Allmänna arvsfonden 2023 (Lena Sohl, Lisa Salmonsson & Tanya Jukkala), *Sträva efter jämställdhet. Att skapa samhörighet och utmana normer*

Allmänna arvsfonden 2022 (Matilda Svensson Chowdhury & Simon Stattin), *Möjligheter och motstånd: arvsfondsprojekt om sexualitet och funktionsnedsättning*

Allmänna arvsfonden 2017 (Sara Högdin, Högskolan Halmstad), *Samverkan kring hedersrelaterat våld och förtryck – En studie av projektet Kärleken är fri 2014–2017*

Barnafrid, Linköpings universitet 2022, *Slutrapport om uppdrag att stärka barnahusens kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck*

Barnafrid, Linköpings universitet 2019, *Delrapport – uppdrag om att stärka barnahusens kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck*

Barnafrid, Linköpings universitet 2019, *Slutrapport – utvärdering av barnahus*

Barnombudsmannen 2017, *Nyanlända barns hälsa. Delrapport i Barnombudsmannen årstema 2017 – Barn på flykt*

Barnombudsmannen 2017, *Röster från barn och unga på flykt*

Brottsoffermyndigheten 2024, *Samhällets samlade stöd till brottsoffer*

Delegationen mot segregation 2022, *Socioekonomisk segregation och hedersrelaterat våld och förtryck*

Ersta Sköndal Bräcke Högskola 2021 (Maria Eriksson, Ann-Sofie Bergman, Veronica Ekström & Karin Robertsson), *Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad*

Folkhälsomyndigheten 2020, *Migration, sexuell hälsa och hiv- och STI-prevention. En kartläggning av unga migranternas sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter i Sverige*

Folkhälsomyndigheten 2017, *Kartläggning av utbildning i hivprevention och SRHR*

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) 2022, *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning*

Försvarshögskolan 2019 (Red. Henrik Häggström & Hans Brun), *Antagonistiska hot och dess påverkan på lokalsamhället – En antologi*

Göteborgs universitet 2023 (Ninni Carlsson), *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – Uppföljande studie*

Göteborgs universitet 2023 (Jörgen Lundälv & Mikaela Starke), *Socialtjänstens erfarenheter och kunskapsanvändning. Små kommuners arbete med att förebygga och upptäcka våld mot personer med funktionsnedsättningar, samt erbjuda insatser till våldsutsatta*

Göteborgs universitet 2020 (Ninni Carlsson), *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – Slutrapport*

Högskolan i Gävle 2023 (Hanna Li Kusterer, Sara Skoog Waller & Malin Jordal), *Samverkan och arbetssätt för att motverka kvinnlig könsstympning. Följeforskning av ett lokalt utvecklingsprojekt*

Högskolan i Gävle 2023 (Stefan Sjöberg, Charlotta Donohue, Nessica Nässén & Catharina Löf), *Shanazi hjältars arbete för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck*

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) 2024, *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*

Jämställdhetsmyndigheten 2024 (Cecilia Kjellgren), *Arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor i Västerbottens län – en underlagsstudie*

Jämställdhetsmyndigheten 2024 (Joakim Petersson, Laura Uggla & Susanne Strand), *Fristad och brottsplats. En litteraturöversikt om arbetsplatsens roll och hur den påverkas av våld i nära relationer*

Jämställdhetsmyndigheten 2024, *Utbildning leder till ökad upptäckt av våld. Slutrapport av uppdraget att stödja lärosäten kring mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*

Jämställdhetsmyndigheten och Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2024 (Carolina Jernbro & Åsa Landberg), *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Förekomst, riskfaktorer och hälsokonsekvenser*

Jämställdhetsmyndigheten 2023, *Att leva med skyddade personuppgifter – behovet av samhällets långsiktiga stöd*

Jämställdhetsmyndigheten 2023 (Cecilia Kjellgren), *Erfarenheter av deltagande i organisationen Existeras samtalsgrupp – en intervjustudie*

Jämställdhetsmyndigheten 2023, *Från förebyggande till brottsbekämpande – hela kedjan behövs. Jämställdhetsmyndighetens slutredovisning av insatser mot könsstympning av flickor och kvinnor*

Jämställdhetsmyndigheten 2023, *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd. Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse*

Jämställdhetsmyndigheten 2023, *Sexuell exploatering av barn och unga – en fördjupad kunskapsöversikt för dig som vill förstå, förebygga och upptäcka sexuell exploatering*

Jämställdhetsmyndigheten 2022, *Arbetet mot könsstämpning av flickor och kvinnor*

Jämställdhetsmyndigheten 2022, *Arbetet mot våldsutsatthet under Covid-19*

Jämställdhetsmyndigheten 2022, *Bortförda barn och unga*

Jämställdhetsmyndigheten 2022, *Brister i kunskap, stöd och insatser. Redovisning av uppdraget stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck*

Jämställdhetsmyndigheten 2022, *Uppgifter om våld är inget undantag. Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge*

Jämställdhetsmyndigheten 2022, *86 gömda kvinnor och deras 128 barn. Djupintervjuer med kvinnor som inte kan synas men vill bli hörda*

Jämställdhetsmyndigheten 2021, *Att förebygga könsstämpning av flickor och kvinnor. En kartläggning*

Jämställdhetsmyndigheten 2021, *Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik*

Jämställdhetsmyndigheten 2021, *Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa. Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämställd hälsa*

Jämställdhetsmyndigheten 2020, *Arbete pågår – en barnrättslig analys*

Jämställdhetsmyndigheten 2020, *Förebyggande arbete mot könsstämpning av flickor och kvinnor*

Jämställdhetsmyndigheten 2020, *Långsiktigt arbete för kunskap och samverkan*

Jämställdhetsmyndigheten 2019, *Förebyggande arbete mot könsstämpning av flickor och kvinnor*

Jämställdhetsmyndigheten 2019, *Samtal pågår: Om hedersrelaterat våld och förtryck*

Jämställdhetsmyndigheten 2019, *Våldsförebyggande arbete med barn och unga*

Jämställdhetsmyndigheten 2018, *Våldsförebyggande arbete. Sammanställning av Jämställdhetsmyndighetens enkät avseende nationellt arbete med våldsprevention*

Karlstads universitet 2021 (Red. Marie Karlsson-Tuula), *Vad har högre utbildning med hedersrelaterat våld och förtryck att göra?*

Kriminalvården 2021, *Slutredovisning av regeringsuppdrag om insatser för att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående och hedersrelaterade brott (S2018/04674/JÅM)*

Kriminalvården 2020, *"Heder fanns ju i familjen men vi var inte extrema i det". Intervjustudie med kriminalvårdsklienter med hedersrelaterad våldsbrottslighet*

Kriminalvården 2018 (Jenny Yourstone, Johan Axelsson, Filip Hildeby Kellgren, Jon Söderberg & Leni Eriksson), *Hedersrelaterat våld och förtryck – mot förbättrad kunskap om förövarna*

Kriminalvården 2015 (Jenny Yourstone, Leni Eriksson & Hedwig Westerberg), *Hedersrelaterat våld och förtryck. Kunskapsöversikt och kartläggning av aktörer*

Lunds universitet 2024 (Stig Linde & Tina Mattsson), *Uppföljning av projektet Resursteam Heder Skåne 2021–2023*

Lunds universitet 2019 (Ebba Åstrand-Raij, Provocatio: en flervetenskaplig tidskrift för mänskliga rättigheter), *Rädslan för tvångsäktenskap. En intervjustudie om erfarenheter av socialtjänstens arbete mot tvångsäktenskap*

Länsstyrelsen Dalarnas län 2018 (Helén Olsson & Ann Bergman), *Socialtjänstens arbete med hedersvåld. Resultat från en intervju-undersökning*

Länsstyrelsen Gävleborg (Ramboll) 2024, *Utvärdering Pilotsatsning om hedersrelaterat våld och förtryck – Ljusdals kommun*

Länsstyrelsen Gävleborg 2023, *Uppföljning av Barnahus Gävleborgs särskilda satsning – gällande hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Norrbotten och Länsstyrelsen Gävleborg 2024 (Devin Rexvid, Stockholms universitet), *Förskolans möte med hederskulturen*

Länsstyrelsen Norrbotten 2019, *Våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck i Norrbottens län. Sammanställning av kommunbesök 2018–2019*

Länsstyrelsen Västernorrland 2014, *Hedersrelaterat förtryck och våld. En kartläggning av hur olika myndigheter och andra aktörer i Västernorrland arbetar – 2013*

Länsstyrelsen Östergötland (Beyond Research) 2024, *Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck – Utvärdering regionala resurscenter*

Länsstyrelsen Östergötland 2023, *Kartläggning av bortförda personer i en hederskontext under 2022*

Länsstyrelsen Östergötland 2023, *Slutredovisning av myndighetsgemensamt uppdrag om information och vägledning i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet*

Länsstyrelsen Östergötland 2023, *Slutredovisning av uppdrag att förebygga och bekämpa könsstämpning av flickor och kvinnor (A2021/01029)*

Länsstyrelsen Östergötland 2022, *Analys av målgruppen utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Östergötland 2022 (Eva Nilsson Lundmark & Ingvar Nilsson), *Att synliggöra det osynliga – en socioekonomisk analys av hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Östergötland 2022, *Årsrapport 2021. Regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Östergötland 2021, *Slutrapport 2020. Regionala resurscentra för våldutsatta med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Östergötland 2021, *Årsrapport. Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2020*

Länsstyrelsen Östergötland 2020, *Nationell kartläggning. Bortförda personer i en hederskontext samt barn som uppges vara gifta – under 2019*

Länsstyrelsen Östergötland 2020, *Slutrapport 2018–2019. Regionala resurscentra för våldutsatta med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Östergötland 2020, *Årsrapport 2019. Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2019*

Länsstyrelsen Östergötland 2019, *Årsrapport 2018. Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2018*

Länsstyrelsen Östergötland och Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2018 (Carolina Jernbro & Åsa Landberg), *Det är mitt liv! Om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin framtida partner*

Länsstyrelsen Östergötland 2018, *Årsrapport 2017. Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2017*

Länsstyrelsen Östergötland 2017, *Insatser för att motverka och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck*

Länsstyrelsen Östergötland 2017, *Rapport om tre uppdrag: Våga göra skillnad, Våga se, Föräldraskapsstöd/förebyggande*

Länsstyrelsen Östergötland 2016, *Kartläggning föräldrastöd - slutredovisning*

Länsstyrelsen Östergötland 2016, *Nationella Kompetensteamet - slutredovisning*

Länsstyrelsen Östergötland 2015, *Att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Slutredovisning av länsstyrelsernas uppdrag att främja och lämna stöd till insatser*

Länsstyrelsen Östergötland 2015, *Den förstärkta informationsinsatsen till unga när det gäller tvångsäktenskap och barnäktenskap*

Länsstyrelsen Östergötland 2015, *Gift mot sin vilja*

Länsstyrelsen Östergötland 2015, *Uppdrag att undersöka och ge förslag på hur verksamheter och myndigheter kan arbeta med flickor och kvinnor som är eller riskerar att utsättas för könsstymning*

Länsstyrelsen Östergötland 2014, *Vägledningssuppdraget Våga göra skillnad – Slutrapport*

Länsstyrelserna 2018, *Förstudie inför uppdraget att utveckla resurscentra*

Länsstyrelserna 2014, *Skyddat boende för hedersvåldsutsatta personer – slutrapport av stöd till utveckling 2006–2014*

Malmö universitet 2022 (Carl Ursing & Manne Gerell), *Mål- och processutvärdering av Bygga Broar – Vad görs? Hur görs det, och Hur passar det in på målsättningarna?*

Malmö högskola 2014 (Enrique Pérez), *Vad vet vi om de insatser socialtjänsten gör i hedersrelaterade konflikter inom familjen?*

Migrationsverket 2016, *Är du gift? Utredning av handläggning av barn som är gifta när de söker skydd i Sverige.*

Mittuniversitetet och Polismyndigheten i Stockholm 2014 (Ulf Haquinus, Susanne Strand, Catherine de Oquïñena & Linda Ekman), *Polisens arbete med riskanalys, stöd- och skyddsåtgärder till brottsdrabbade som utsatts för hedersbrott.*

Myndigheten för delaktighet (MFD) 2024, *Delrapportering om metodstöd om våld mot barn och fördjupad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck*

Myndigheten för delaktighet (MFD) 2023, *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning. Samhällets kunskap, åtgärder och insatser*

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd 2023, *Delredovisning och handlingsplan. Främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete genom stöd till föräldrar inriktat till familjer i en hederskontext*

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (Sweco) 2023, *Rutiner och stöd kring arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Kartläggning via en enkätundersökning till kommuner och regioner*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2024, *”Det får inte existera”. Om unga hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck samt omvändelseförsök*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2024, *Våld, förtryck och heder – tidiga insatser för en trygg fritid*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag”. Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2022, *Nationell stöd-funktion för unga som varken arbetar eller studerar*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2022, *Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2021, *Unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet. En analys av hinder och möjligheter*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2021, *Uppdrag att ta fram och sprida ett kunskapsunderlag till fritidsledare och andra yrkesverksamma på ungas fritid om arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2021 (Rúna í Baianstovu & Emmie Särnstedt Gramnaes), *Vägar ut och vägar in. Hedersrelaterat våld och förtryck och kvinnors etablering i arbetslivet*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2015, *FOKUS 15. Ungas sexuella och reproduktiva rättigheter*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2015, *När unga behöver skydd och stöd. Ungas sexuella och reproduktiva rättigheter*

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2023, *Bära eller brista. Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck*

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2023, *Medel mot våld. Måluppfyllelse för utvecklingsmedel och kompetensstöd till arbete mot våld i nära relationer*

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2020, *Strukturer för stöd. Utvärdering av det nationella uppdraget att motverka hedersrelaterat våld och förtryck*

Polismyndigheten 2020, *Kartläggning av brott i nära relation och sexualbrott – Polisområde Fyrbodalen*

Skolinspektionen 2018, *Sex- och samlevnadsundervisning*

Skolverket 2023, *Stärkt systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck*

Skolverket 2022, *Den kommunala vuxenutbildningens behov av stöd i sitt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck*

Skolverket 2022, *Stärkt systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck*

Socialstyrelsen 2024, *Socialstyrelsen utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023*

Socialstyrelsen 2023, *Uppskattning av antalet kvinnor och flickor i Sverige 2021 som kan ha varit utsatta eller riskerar att utsättas för könsstympning*

Socialstyrelsen 2022, *Nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare*

Socialstyrelsen 2022, *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021*

Socialstyrelsen 2021, *Bedömning av hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. Stöd till socialtjänst och hälso- och sjukvård*

Socialstyrelsen 2021, *Fördjupad uppföljning av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer*

Socialstyrelsen 2021, *Inventering av vård för flickor och kvinnor som har varit utsatta för könsstympning. Slutrapport – november 2021*

Socialstyrelsen 2021, *Slutrapport från Kunskapscentrum för ensamkommande barn*

Socialstyrelsen 2020, *Behandlingsmetoder för personer som utövar våld i nära relationer*

Socialstyrelsen 2020, *Inventering av vård för kvinnor och flickor som har varit utsatta för könsstympning. Delrapport 1*

Socialstyrelsen 2020, *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*

Socialstyrelsen 2019, *Ett liv utan våld och förtryck. Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck*

Socialstyrelsen 2018, *Dödsfallsutredningar 2016–2017*

Socialstyrelsen 2018, *Förslag på indikatorer för uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*

Socialstyrelsen 2017, *Barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta. Analys av socialtjänstens handläggning*

Socialstyrelsen 2016, *Kvalitet i skyddade boenden. En enkätundersökning 2016*

Socialstyrelsen 2015, *Flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit utsatta för könsstympning. En uppskattning av antalet*

Socialstyrelsen 2014, *Vänd dem inte ryggen. Utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck*

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) 2023, *Preventiva insatser mot könsstympning av flickor och kvinnor: en kartläggning av systematiska översikter*

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) 2019, *Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck*

Södertörns högskola 2021 (Jonas Svensson), *Religion i svensk forskning om hedersrelaterat våld och förtryck. En översiktlig genomgång med förslag på framtida forskningsfrågor*

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) 2021 (Anders Strindberg), *Våldsbejakande islamistisk extremism och hedersrelaterat våld och förtryck. En förstudie om skärningspunkter*

Umeå universitet 2024 (Jennie Brandén, Lena Maria Nilsson, Monica Burman, Miguel San Sebastian & Jon Petter Stoor), *Våld mot samiska kvinnor*

Åklagarmyndigheten 2016, *Granskning av ärenden angående äktenskapstvång, försök och förberedelse därtill samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa*

Örebro universitet 2023 (Anna-Karin Larsson, Joakim Petersson & Susanne Strand), *Att bedöma och hantera risk för våld i nära relation i gles- och landsbygd. Nyttiggörande av forskningsresultat från RISKSAM-projektet i dialog med socialtjänst och polis*

Örebro universitet 2022 (Helén Olsson, Susanne Strand & Emma Källvik), *Hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med prostitution och människohandel. Ett vidgat perspektiv*

Örebro universitet 2022 (Rúna í Baianstovu & Emmie Särnstedt Gramnaes), *Socialt hållbart arbete med hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län 2022. En intersektionell behovsinventering*

Örebro universitet 2019 (Rúna í Baianstovu, Sofia Strid, Hanna Cinthio, Emmie Särnstedt Gramnaes & Jan-Magnus Enelo), *Heder och samhälle. Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*

Civilsamhälles- och intresseorganisationer och andra aktörer

Action Aid 2017, *End the Cut. Situationen kring kvinnlig könsstympning inom den Europeiska Unionen och i Sverige*

Brottsofferjouren 2021, *Statistik 2021 – Om stödsökande hos BOJ utsatta för integritetskränkande brott, våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck*

Brottsofferjouren 2019, *Statistik 2019 – Om hjälpsökande hos Brottsofferjouren utsatta för integritetskränkande brott, våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck*

Brottsofferjouren 2018, *Statistik 2018 – Om hjälpsökande hos Brottsofferjouren utsatta för integritetskränkande brott, våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck*

FreeZone 2020, *"Det är komplicerat". En kartläggning av hedersproblematiken i Lunds kommun*

FreeZone 2017, *En intervjustudie om behov hos och bemötande av Barn och unga som flytt till Sverige utan familj*

Glöm aldrig Pela och Fadime (GAPF) 2021, *Allt du behöver veta om hedersvåld och förtryck*

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL) 2016, *Förtroende att stärka. Om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behöver förändras*

Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) 2022, *"I början det är liksom en chock... och sen man blir nyfiken!" Röster om sexualundervisning från unga med erfarenhet av hedersnormer*

Rädda Barnen 2021, *Allt jag inte får göra – unga om hedersrelaterat våld och förtryck*

Rädda Barnen 2021, *1 år med pandemi – konsekvenser för barn och framtida risker*

Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2023 (Carolina Jernbro, Åsa Landberg & Johanna Thulin), *Våld mot barn 2022*

Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2021 (Carl Göran Svedin, Åsa Landberg & Linda Jonsson), *Unga, sex och internet efter #metoo – om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020/2021*

Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2020 (Carolina Jernbro & Åsa Landberg), *Multiutsatta barn. Om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2024, *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna. Lärdomar från individbaserad systematisk uppföljning, SU-Kvinnofrid 2021–2023*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2023, *Ojämsställdhet i socialtjänsten. En kunskapsöversikt*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2023, *Regionernas insatser för kvinnors hälsa 2022. Statens och SKR:s satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2022, *Regionernas insatser för kvinnors hälsa 2021. Vården före, under och efter graviditet samt kvinnors hälsa i övrigt*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2021, *Hälso- och sjukvård för våldsutsatta. Så kan arbetet utvecklas*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2021, *Regionernas insatser för kvinnors hälsa 2020. Vården före, under och efter graviditet samt kvinnors hälsa i övrigt*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2021, *Slutrapport. Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2021, *SU-Kvinnofrid 2019–2020. Slutrapport från projekt om individbaserad systematisk uppföljning av stöd till våldsutsatta vuxna i socialtjänsten*

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) 2020, *Regionernas insatser för kvinnors hälsa 2019. Före, under och efter graviditet*

Tjejers rätt i samhället (TRIS) 2023, *Ung i Botkyrka. Om hedersrelaterat våld och förtryck bland ungdomar i Botkyrka kommun*

Tjejers rätt i samhället (TRIS) 2020, *Gömd & Glömd. Hedersrelaterat våld och förtryck mot vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*

Tjejers rätt i samhället (TRIS) 2019, *Ung 018. En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala*

Varken hora eller kuvad (VHEK) 2016, *Tolvhundra. En kartläggning av attityder till samt förekomsten av diskriminering och förtryck i hederns namn bland 1200 ungdomar och 50 föräldrar i Göteborg.*

Varken hora eller kuvad (VHEK) 2016, *Elvahundra. En kartläggning av förekomsten av diskriminering och förtryck i hederns namn bland 1100 ungdomar och 50 tals föräldrar.*

Rapporter som publicerats mellan 2025-2026

- Barnombudsmannen 2026, "Det var som att leva i ett fängelse. Jag kunde knappt andas" – om hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och unga, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor
- Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck 2025, Vad vet vi om omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck?
- Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck 2025, Omvärldsanalys – Trender, analyser och bedömningar på området hedersrelaterat våld och förtryck
- Myndigheten för delaktighet 2025 Särskild sårbarhet, särskilt ansvar- Stödmaterial för att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning och kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning
- Polismyndigheten 2026, Hedersrelaterade brott – tillsynsrapport 2025:3
- Jämställdhetsmyndigheten 2025, Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor strategiperioden 2017-2025

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**

NSHRV.

**Nationella samordningen mot
hedersrelaterat våld och förtryck**

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se